



Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (τέταρτο τμήμα)

της 16ης Ιουνίου 2022*

«Αίτηση αναιρέσεως – Ανταγωνισμός – Συμπράξεις – Οδηγοί οπτικών δίσκων – Απόφαση με την οποία διαπιστώνεται παράβαση του άρθρου 101 ΣΛΕΕ και του άρθρου 53 της Συμφωνίας για τον Ευρωπαϊκό Οικονομικό Χώρο, της 2ας Μαΐου 1992 – Ενιαία και διαρκής παράβαση – Έννοια – Συμφωνίες σύμπραξης στο πλαίσιο διαγωνισμών τους οποίους διοργάνωναν δύο κατασκευαστές ηλεκτρονικών υπολογιστών με αντικείμενο την προμήθεια οδηγών οπτικών δίσκων για φορητούς και επιτραπέζιους υπολογιστές»

Στην υπόθεση C-698/19 P,

με αντικείμενο αίτηση αναιρέσεως δυνάμει του άρθρου 56 του Οργανισμού του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που ασκήθηκε στις 20 Σεπτεμβρίου 2019,

Sony Optiarc Inc., με έδρα το Atsugi (Ιαπωνία),

Sony Optiarc America Inc., με έδρα το San Jose (Ηνωμένες Πολιτείες),

εκπροσωπούμενες από τους E. Kelly, N. Levy και R. Snelders, avocats,

αναιρεσείουσες,

όπου ο έτερος διάδικος είναι η:

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τον A. Dawes, τον M. Farley, την F. van Schaik και την L. Wildpanner,

καθής πρωτοδίκως,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τέταρτο τμήμα),

συγκείμενο από τους K. Jürimäe (εισηγήτρια), πρόεδρο του τρίτου τμήματος, προεδρεύουσα του τετάρτου τμήματος, S. Rodin και N. Rizzarra, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: G. Pitruzzella

γραμματέας: A. Calot Escobar

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία,

* Γλώσσα διαδικασίας: η αγγλική.

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 3ης Ιουνίου 2021,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- 1 Με την αίτηση αναιρέσεως, η Sony Optiarc Inc. και η Optiarc America Inc. (στο εξής από κοινού: αναιρεσείουσες) ζητούν την αναίρεση της απόφασης του Γενικού Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης της 12ης Ιουλίου 2019, Sony Optiarc και Sony Optiarc America κατά Επιτροπής (T-763/15, μη δημοσιευθείσα, στο εξής: αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση, EU:T:2019:517), με την οποία το Γενικό Δικαστήριο απέρριψε την προσφυγή τους με αίτημα τη μερική ακύρωση της απόφασης C(2015) 7135 τελικό της Επιτροπής, της 21ης Οκτωβρίου 2015, σχετικά με διαδικασία βάσει του άρθρου 101 ΣΛΕΕ και του άρθρου 53 της Συμφωνίας για τον ΕΟΧ (υπόθεση AT.39639 – οδηγοί οπτικών δίσκων) (στο εξής: επίδικη απόφαση), κατά το μέρος που τις αφορά, και, επικουρικώς, τη μείωση του επιβληθέντος σε αυτές προστίμου.

Το νομικό πλαίσιο

- 2 Το άρθρο 23, παράγραφοι 2 και 3, του κανονισμού (ΕΚ) 1/2003 του Συμβουλίου, της 16ης Δεκεμβρίου 2002, για την εφαρμογή των κανόνων ανταγωνισμού που προβλέπονται στα άρθρα [101 και 102 ΣΛΕΕ] (ΕΕ 2003, L 1, σ. 1), προβλέπει τα εξής:

«2. Η [Ευρωπαϊκή] Επιτροπή δύναται με απόφασή της να επιβάλλει σε επιχειρήσεις και ενώσεις επιχειρήσεων πρόστιμα, σε περίπτωση που αυτές, εκ προθέσεως ή εξ αμελείας:

- α) διαπράττουν παράβαση των διατάξεων του άρθρου [101 ή 102 ΣΛΕΕ], ή
- β) ενεργούν κατά τρόπο που αντιβαίνει σε εκδοθείσα δυνάμει του άρθρου 8 απόφαση με την οποία διατάσσεται η λήψη προσωρινών μέτρων, ή
- γ) δεν εκπληρώνουν αναληφθείσα από τις ίδιες δέσμευση η οποία έχει καταστεί υποχρεωτική με απόφαση κατ' εφαρμογή του άρθρου 9.

[...]

Όταν η παράβαση που διέπραξε η ένωση επιχειρήσεων συνδέεται με τις δραστηριότητες των μελών της, το πρόστιμο δεν υπερβαίνει το 10% του αθροίσματος του συνολικού κύκλου εργασιών κάθε μέλους που συμμετέχει ενεργά στην αγορά που έχει επηρεασθεί από την παράβαση που διέπραξε η ένωση.

3. Ο καθορισμός του ύψους του προστίμου γίνεται με βάση τη σοβαρότητα και τη διάρκεια της παράβασης.»

- 3 Το άρθρο 27, παράγραφος 2, του κανονισμού ορίζει τα εξής:
«Κατά τη διεξαγωγή της διαδικασίας διασφαλίζονται πλήρως τα δικαιώματα υπεράσπισης των εμπλεκόμενων μερών, τα οποία έχουν το δικαίωμα να αποκτούν γνώση του φακέλου της Επιτροπής, με την επιφύλαξη του έννομου συμφέροντος των επιχειρήσεων για την προστασία του

επιχειρηματικού απόρρητου. Το δικαίωμα πρόσβασης στο φάκελο δεν καλύπτει τις εμπιστευτικές πληροφορίες και τα έγγραφα εσωτερικής χρήσης της Επιτροπής ή των αρχών ανταγωνισμού των κρατών μελών. Από το δικαίωμα πρόσβασης εξαιρούνται ιδίως η αλληλογραφία μεταξύ της Επιτροπής και των αρχών ανταγωνισμού των κρατών μελών ή μεταξύ των τελευταίων, συμπεριλαμβανομένων των εγγράφων που συντάσσονται κατ' εφαρμογή των άρθρων 11 και 14. Καμία διάταξη της παρούσας παραγράφου δεν εμποδίζει την Επιτροπή να δημοσιοποιεί και να χρησιμοποιεί τις πληροφορίες που απαιτούνται για να αποδειχθεί μια παράβαση.»

4 Το άρθρο 31 του κανονισμού έχει ως εξής:

«Το Δικαστήριο διαθέτει πλήρη δικαιοδοσία για τον έλεγχο των αποφάσεων με τις οποίες η Επιτροπή επιβάλλει πρόστιμο ή χρηματική ποινή. Το Δικαστήριο δύναται να καταργεί, να μειώνει ή να επαυξάνει τα πρόστιμα ή τις χρηματικές ποινές που έχουν επιβληθεί.»

5 Όσον αφορά τον υπολογισμό των προστίμων, τα σημεία 6 και 13 των κατευθυντήριων γραμμών για τη μέθοδο υπολογισμού των προστίμων που επιβάλλονται κατ' εφαρμογή του άρθρου 23 παράγραφος 2 στοιχείο α) του κανονισμού (ΕΚ) 1/2003 (ΕΕ 2006, C 210, σ. 2) (στο εξής: κατευθυντήριες γραμμές για τη μέθοδο υπολογισμού των προστίμων) ορίζουν τα εξής:

«6. [...] [Ο] συνδυασμός της αξίας των πωλήσεων με τις οποίες σχετίζεται η παράβαση και της διάρκειας της παράβασης θεωρείται ως κατάλληλη βάση υπολογισμού για να προσδιοριστεί η οικονομική σημασία της παράβασης καθώς και το σχετικό βάρος της συμμετοχής κάθε επιχείρησης σε αυτήν. Η αναφορά στους παράγοντες αυτούς είναι ενδεικτική της τάξης μεγέθους του προστίμου και δεν θα πρέπει να εκλαμβάνεται ως η βάση μιας αυτόματης και αριθμητικής μεθόδου υπολογισμού.

[...]

13. Για τον καθορισμό του βασικού ποσού του προστίμου, η Επιτροπή θα χρησιμοποιεί την αξία των πωλήσεων των προϊόντων ή υπηρεσιών που πραγματοποιήθηκαν από την επιχείρηση, με τις οποίες η παράβαση σχετίζεται άμεσα ή έμμεσα, στον σχετικό γεωγραφικό χώρο εντός του [Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου (ΕΟΧ)]. [...]

Το ιστορικό της διαφοράς και η επίδικη απόφαση

6 Το ιστορικό της διαφοράς παρατίθεται στις σκέψεις 1 έως 32 της αναιρεσιβαλλόμενης απόφασης και μπορεί να συνοψισθεί για τις ανάγκες της υπό κρίση υποθέσεως ως εξής.

7 Η πρώτη αναιρεσείουσα, Sony Optiarc (πρώην Sony NEC Optiarc Inc.), είναι ανώνυμη εταιρία ιαπωνικού δικαίου. Ιδρύθηκε στις 3 Απριλίου 2006 ως κοινή επιχείρηση της Sony Corporation και της NEC Corporation, υπό την επωνυμία Sony NEC Optiarc Inc. Οι δύο μητρικές εταιρίες μετέφεραν τις αντίστοιχες δραστηριότητές τους στον τομέα των οδηγών οπτικών δίσκων (στο εξής: ΟΟΔ).

8 Από τις 2 Απριλίου 2007, η Sony NEC Optiarc, με τη θυγατρική της Sony Optiarc America (πρώην Sony NEC Optiarc America Inc.), η οποία της ανήκει κατά 100 %, δεύτερη αναιρεσείουσα, διαπραγματευόταν και αναλάμβανε συμβάσεις κατόπιν διαγωνισμών και δεχόταν παραγγελίες, τουλάχιστον από την Dell Inc., με αντικείμενο ΟΟΔ. Στην επίδικη απόφαση, η Sony NEC Optiarc και η Sony NEC Optiarc America καλούνται από κοινού «Sony Optiarc». Αντιθέτως, στην επίδικη απόφαση «Sony/Optiarc» καλείται το δίδυμο που αποτελείται από τη Sony

Corporation και τη Sony Optiarc, οι οποίες προέβησαν από κοινού σε προφορικές δηλώσεις και απάντησαν σε αιτήματα παροχής πληροφοριών εκ μέρους της Επιτροπής. Μετά την 1η Σεπτεμβρίου 2007, η Sony NEC Optiarc συνέχισε να συμμετέχει στις διαδικασίες που διοργάνωνε η Dell. Την επικουρούσε υπάλληλος της Sony Electronics (Singapore) Pte. Ltd, ο οποίος ενεργούσε στο όνομα της Sony Optiarc και σύμφωνα με τις εντολές της.

- 9 Η επίμαχη παράβαση αφορά ΟΟΔ που χρησιμοποιούνται ιδίως σε προσωπικούς υπολογιστές (επιτραπέζιους και φορητούς υπολογιστές) οι οποίοι παράγονται από την Dell Inc. και την Hewlett Packard (στο εξής: HP).
- 10 Η Dell και η HP είναι οι δύο κύριοι κατασκευαστές αυθεντικών προϊόντων στην παγκόσμια αγορά των προσωπικών υπολογιστών. Οι δύο εταιρίες προσφεύγουν σε συνήθεις διαδικασίες διαγωνισμών προμηθειών που διεξάγονται σε παγκόσμια κλίμακα και περιλαμβάνουν, μεταξύ άλλων, ανά τρίμηνο διαπραγματεύσεις με μικρό αριθμό προεπιλεγμένων προμηθευτών ΟΟΔ σχετικά με τις τιμές σε παγκόσμιο επίπεδο και τον συνολικό όγκο των αγορών.
- 11 Οι διαγωνισμοί περιλαμβάνουν προσκλήσεις προς υποβολή προσφορών, προσκλήσεις προς υποβολή ηλεκτρονικών προσφορών, διαδικτυακές διαπραγματεύσεις, ηλεκτρονικούς πλειστηριασμούς και διμερείς (μη διαδικτυακές) διαπραγματεύσεις. Με το πέρας του διαγωνισμού, οι πελάτες αναθέτουν την παραγωγή συγκεκριμένων ποσοτήτων στους προμηθευτές ΟΟΔ που συμμετείχαν στον διαγωνισμό, με βάση τις τιμές της προσφοράς τους.
- 12 Στις 14 Ιανουαρίου 2009, η Επιτροπή έλαβε αίτηση της Koninklijke Philips NV περί μη επιβολής προστίμου, η οποία υποβλήθηκε βάσει της ανακοίνωσης της Επιτροπής σχετικά με τη μη επιβολή και τη μείωση των προστίμων σε υποθέσεις συμπράξεων (καρτέλ) (ΕΕ 2006, C 298, σ. 17). Στις 29 Ιανουαρίου και στις 2 Μαρτίου 2009, η αίτηση συμπληρώθηκε προκειμένου να περιλάβει, εκτός από τη Philips, και τις εταιρίες Lite-On IT Corporation και την κοινή τους επιχείρηση Philips & Lite-On Digital Solutions Corporation.
- 13 Στις 30 Ιουνίου 2009, η Επιτροπή χορήγησε απαλλαγή υπό όρους στην Koninklijke Philips, στη Lite-On IT και στη Philips & Lite-On Digital Solutions.
- 14 Στις 18 Ιουλίου 2012, η Επιτροπή απηύθυνε ανακοίνωση αιτιάσεων σε δεκατρείς προμηθευτές ΟΟΔ, μεταξύ των οποίων και στις αναιρεσείουσες (στο εξής: ανακοίνωση αιτιάσεων), με την οποία τους επισήμαινε ότι, με τη συμμετοχή τους από τις 5 Φεβρουαρίου 2004 έως τις 29 Ιουνίου 2009 σε σύμπραξη η οποία αφορούσε τους ΟΟΔ και η οποία συνίστατο σε συντονισμένη συμπεριφορά σε σχέση με διαγωνισμούς προμηθειών που διοργανώνονταν από δύο εταιρίες κατασκευής υπολογιστών, και συγκεκριμένα από την Dell και την HP, είχαν παραβεί το άρθρο 101 ΣΛΕΕ και το άρθρο 53 της Συμφωνίας για τον Ευρωπαϊκό Οικονομικό Χώρο, της 2ας Μαΐου 1992 (ΕΕ 1994, L 1, σ. 3, στο εξής: Συμφωνία ΕΟΧ).
- 15 Στις 29 Οκτωβρίου 2012, οι αναιρεσείουσες υπέβαλαν από κοινού γραπτές παρατηρήσεις, απαντώντας στην ανακοίνωση αιτιάσεων. Στις 29 και 30 Νοεμβρίου 2012 έλαβε χώρα ακρόαση στην οποία μετείχαν όλοι οι αποδέκτες της ανακοίνωσης αιτιάσεων.
- 16 Την 21η Οκτωβρίου 2015, η Επιτροπή εξέδωσε την επίδικη απόφαση.
- 17 Με την απόφαση αυτή, η Επιτροπή έκρινε ότι οι μετέχοντες στη σύμπραξη είχαν συντονίσει τις ανταγωνιστικές συμπεριφορές τους, τουλάχιστον από τις 23 Ιουνίου 2004 έως τις 25 Νοεμβρίου 2008. Διευκρίνισε ότι ο συντονισμός έγινε μέσω δικτύου παράλληλων διμερών

επαφών. Η Επιτροπή επισήμανε ότι οι μετέχοντες στη σύμπραξη επιδίωκαν να προσαρμόσουν την ποσότητα των προϊόντων που διέθεταν στην αγορά και να διασφαλίσουν τη διατήρηση των τιμών σε επίπεδα υψηλότερα από αυτά που θα προέκυπταν ελλείψει των διμερών επαφών.

- 18 Στην επίδικη απόφαση, η Επιτροπή διευκρίνισε ότι ο συντονισμός μεταξύ των μετεχόντων στη σύμπραξη αφορούσε τους λογαριασμούς πελατών της Dell και της HP. Κατά την Επιτροπή, πέραν των διμερών διαπραγματεύσεων με τους προμηθευτές ΟΟΔ, η Dell και η HP οργάνωναν τυποποιημένους διαγωνισμούς προμηθειών οι οποίοι διεξάγονταν τουλάχιστον κάθε τρίμηνο. Επισήμανε ότι τα μέλη της σύμπραξης χρησιμοποιούσαν το δίκτυο διμερών επαφών τους προκειμένου να νοθεύσουν τους διαγωνισμούς, υπονομεύοντας κατ' αυτόν τον τρόπο τις προσπάθειες των πελατών τους να τονώσουν τον ανταγωνισμό μέσω των τιμών.
- 19 Κατά την Επιτροπή, οι τακτικές ανταλλαγές πληροφοριών παρείχαν στα μέλη της σύμπραξης τη δυνατότητα, μεταξύ άλλων, να γνωρίζουν λεπτομερώς τις προθέσεις των ανταγωνιστών τους πριν ακόμη συμμετάσχουν στον διαγωνισμό και, ως εκ τούτου, να προβλέπουν την ανταγωνιστική στρατηγική τους.
- 20 Η Επιτροπή προσέθεσε ότι, σε τακτά διαστήματα, τα μέλη της σύμπραξης αντάλλασαν πληροφορίες σχετικά με τις τιμές που αφορούσαν τους λογαριασμούς συγκεκριμένων πελατών καθώς και πληροφορίες που δεν σχετίζονταν με τις τιμές, όπως η υφιστάμενη παραγωγή, η προμηθευτική ικανότητα, η κατάσταση των αποθεμάτων, το καθεστώς πιστοποίησης και ο χρόνος εισαγωγής νέων προϊόντων ή βελτιώσεων. Επισήμανε, επίσης, ότι οι προμηθευτές ΟΟΔ είχαν πρόσβαση στα τελικά αποτελέσματα των περατωθέντων διαγωνισμών, δηλαδή την κατάταξη, την τιμή και τον όγκο που επιτεύχθηκαν.
- 21 Η Επιτροπή επισήμανε επίσης ότι οι προμηθευτές ΟΟΔ, γνωρίζοντας ότι τα μέλη της σύμπραξης έπρεπε να διατηρούν μυστικές τις επαφές τους από τους πελάτες, χρησιμοποιούσαν για να επικοινωνούν μεταξύ τους τα μέσα που έκριναν αρκούντως κατάλληλα για την επίτευξη του επιθυμητού αποτελέσματος. Διευκρίνισε, εξάλλου, ότι το 2003 είχε αποτύχει, μετά την αποκάλυψή της σε πελάτη, απόπειρα διεξαγωγής συνάντησης με σκοπό τη διοργάνωση τακτικών πολυμερών συναντήσεων μεταξύ των προμηθευτών ΟΟΔ. Κατά την Επιτροπή, αντ' αυτού, έλαβαν χώρα διμερείς επαφές, κυρίως μέσω τηλεφωνικών κλήσεων και, ενίοτε, μέσω ηλεκτρονικών μηνυμάτων, συμπεριλαμβανομένων μηνυμάτων σε προσωπικές διευθύνσεις ηλεκτρονικού ταχυδρομείου και μέσω υπηρεσιών στιγμιαίων μηνυμάτων, ή μέσω συναντήσεων, κυρίως σε επίπεδο διαχειριστών των παγκόσμιων λογαριασμών.
- 22 Η Επιτροπή διαπίστωσε ότι οι μετέχοντες στη σύμπραξη επικοινωνούσαν τακτικά και ότι οι επαφές, κυρίως μέσω τηλεφώνου, καθίσταντο συχνότερες στο στάδιο της υποβολής προσφορών, στη διάρκεια του οποίου πραγματοποιούνταν μεταξύ ορισμένων ζευγών μετεχόντων στη σύμπραξη. Διευκρίνισε ότι, γενικώς, οι επαφές μεταξύ ορισμένων ζευγών που μετείχαν στη σύμπραξη ήταν κατά πολύ αυξημένες σε σχέση με άλλα ζεύγη μετεχόντων.
- 23 Για τον υπολογισμό του ύψους του προστίμου που επιβλήθηκε στις αναιρεσείουσες, η Επιτροπή στηρίχθηκε στις κατευθυντήριες γραμμές για τη μέθοδο υπολογισμού των προστίμων.
- 24 Κατ' αρχάς, για τον καθορισμό του βασικού ποσού του προστίμου, η Επιτροπή θεώρησε σκόπιμο, λαμβανομένων υπόψη των σημαντικών διαφορών ως προς τη διάρκεια συμμετοχής των προμηθευτών ΟΟΔ στη σύμπραξη και προκειμένου να αποτυπώσει καλύτερα τον πραγματικό

αντίκτυπο της σύμπραξης, να χρησιμοποιήσει ετήσιο μέσο όρο υπολογιζόμενο με βάση την πραγματική αξία των πωλήσεων των συμπραττουσών επιχειρήσεων κατά τους πλήρεις ημερολογιακούς μήνες της συμμετοχής καθεμίας στην παράβαση.

- 25 Η Επιτροπή εξήγησε, ειδικότερα, ότι η αξία των πωλήσεων υπολογίστηκε με βάση τις πωλήσεις ΟΟΔ για προσωπικούς υπολογιστές, οι οποίες τιμολογήθηκαν στις εγκατεστημένες στον ΕΟΧ οντότητες της HP και της Dell.
- 26 Επιπλέον, δεδομένου ότι η αντιανταγωνιστική συμπεριφορά έναντι της HP είχε αρχίσει αργότερα και προκειμένου να ληφθεί υπόψη η εξέλιξη της σύμπραξης, η Επιτροπή θεώρησε ότι έπρεπε να υπολογιστεί χωριστά η αξία των οικείων πωλήσεων για την HP και την Dell και να εφαρμοστούν πολλαπλασιαστές με βάση τη διάρκεια της σύμπραξης.
- 27 Όσον αφορά τις αναιρεσειούσες, καθόσον δεν αποδείχθηκε η συμμετοχή της Sony στις επαφές που αφορούσαν την HP, η Επιτροπή δέχθηκε την ευθύνη της μόνον όσον αφορά τον συντονισμό έναντι της Dell.
- 28 Στη συνέχεια, η Επιτροπή αποφάσισε ότι, καθόσον οι συμφωνίες συντονισμού των τιμών συγκαταλέγονται, ως εκ της φύσεώς τους, στις σοβαρότερες παραβάσεις του άρθρου 101 ΣΛΕΕ και του άρθρου 53 της Συμφωνίας ΕΟΧ και η σύμπραξη κάλυπτε γεωγραφικώς τουλάχιστον τον ΕΟΧ, το ποσοστό του μεταβλητού ποσού του προστίμου βάσει της σοβαρότητας της παράβασης έπρεπε να καθοριστεί εν προκειμένω στο 16 % για όλους τους αποδέκτες της επίδικης απόφασης.
- 29 Εξάλλου, η Επιτροπή επισήμανε ότι, λαμβανομένων υπόψη των περιστάσεων της υπόθεσης, αποφάσισε να προσθέσει στο πρόστιμο επιπλέον ποσό αποτρεπτικού χαρακτήρα της τάξης του 16 %.
- 30 Επιπλέον, η Επιτροπή, λαμβάνοντας υπόψη το γεγονός ότι οι αναιρεσειούσες δεν τελούσαν σε γνώση της ενιαίας και διαρκούς παράβασης σε σχέση με την HP, μείωσε το ποσό του επιβληθέντος σε αυτές προστίμου κατά 3 %, ώστε να αντικατοπτρίζεται προσηκόντως και επαρκώς ο λιγότερο επιβαρυντικός χαρακτήρας της συμπεριφοράς τους.
- 31 Το διατακτικό της επίδικης απόφασης, καθόσον αφορά τις αναιρεσειούσες, έχει ως εξής:

«Άρθρο 1

Οι κάτωθι επιχειρήσεις παρέβησαν το άρθρο 101 ΣΛΕΕ και το άρθρο 53 της Συμφωνίας ΕΟΧ, συμμετέχοντας, κατά τη διάρκεια των αναφερόμενων χρονικών περιόδων, σε μια ενιαία και συνεχή παράβαση, αποτελούμενη από πλείονες διακριτές παραβάσεις, στον τομέα των [ΟΟΔ], η οποία καλύπτει το σύνολο του ΕΟΧ και συνίσταται σε συμφωνίες συντονισμού των τιμών:

[...]

ζ) Η Sony Optiarc [...] από τις 25 Ιουλίου 2007 έως τις 29 Οκτωβρίου 2008, η Sony Optiarc America [...] από τις 25 Ιουλίου 2007 έως τις 31 Οκτωβρίου 2007, για τον συντονισμό τους έναντι της Dell·

[...]

Άρθρο 2

Για την παράβαση που αναφέρεται στο άρθρο 1, επιβάλλονται τα ακόλουθα πρόστιμα:

[...]

ζ) Στη Sony Optiarc [...]: 9 782 000 ευρώ, εκ των οποίων 5 433 000 αλληλεγγύως και εις ολόκληρον με τη Sony Optiarc America [...]

[...]».

Η διαδικασία ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου και η αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση

- 32 Με δικόγραφο που κατέθεσαν στη Γραμματεία του Γενικού Δικαστηρίου στις 31 Δεκεμβρίου 2015, οι νυν αναιρεσείουσες άσκησαν προσφυγή με αίτημα την ακύρωση της επίδικης απόφασης στο μέτρο που τις αφορά και, επικουρικώς, τη μείωση του ύψους του επιβληθέντος σε αυτές προστίμου.
- 33 Προς στήριξη της προσφυγής τους, οι αναιρεσείουσες προέβαλαν δύο λόγους ακυρώσεως, εκ των οποίων ο πρώτος αφορούσε, κατ' ουσίαν, την ύπαρξη παράβασης του άρθρου 101 ΣΛΕΕ και ο δεύτερος, ο οποίος προβλήθηκε επικουρικώς, τον υπολογισμό του προστίμου.
- 34 Με την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση, το Γενικό Δικαστήριο απέρριψε τους ανωτέρω λόγους ακυρώσεως και, ως εκ τούτου, την προσφυγή στο σύνολό της.

Αιτήματα των διαδίκων

- 35 Με την αίτηση αναιρέσεως, οι αναιρεσείουσες ζητούν από το Δικαστήριο:
- να αναιρέσει την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση·
 - να δεχθεί τα αιτήματα που υποβλήθηκαν πρωτοδίκως·
 - να καταδικάσει την Επιτροπή στα δικαστικά έξοδα, περιλαμβανομένων των εξόδων της διαδικασίας της πρωτόδικης διαδικασίας, και
 - επικουρικώς, να αναπέμψει την υπόθεση ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου και να επιφυλαχθεί ως προς τα δικαστικά έξοδα της πρωτόδικης και της αναιρετικής διαδικασίας.
- 36 Η Επιτροπή ζητεί από το Δικαστήριο:
- να απορρίψει την αίτηση αναιρέσεως και
 - να καταδικάσει τις αναιρεσείουσες στο σύνολο των δικαστικών εξόδων της παρούσας διαδικασίας.

Επί της αιτήσεως αναιρέσεως

- 37 Προς στήριξη της αιτήσεως αναιρέσεως, οι αναιρεσείουσες προβάλλουν τέσσερις λόγους, οι οποίοι άπτονται, κατ' ουσίαν, της εκτίμησης του Γενικού Δικαστηρίου όσον αφορά, πρώτον, την ύπαρξη ενιαίας και διαρκούς παράβασης, δεύτερον, τη διάρκεια της εν λόγω παράβασης, τρίτον, τη διαπίστωση πλειόνων διακριτών παραβάσεων και, τέταρτον, το πρόστιμο που επιβλήθηκε σε αυτές.
- 38 Το Δικαστήριο κρίνει σκόπιμο να εξετάσει τον τρίτο λόγο αναιρέσεως προτού προβεί στην εκτίμηση του πρώτου, του δευτέρου και του τετάρτου λόγου.

Επί του τρίτου λόγου αναιρέσεως

Επιχειρήματα των διαδίκων

- 39 Ο τρίτος λόγος αναιρέσεως που προβάλλουν οι αναιρεσείουσες διαιρείται σε δύο σκέλη.
- *Επί του πρώτου σκέλους του τρίτου λόγου αναιρέσεως*
- 40 Με το πρώτο σκέλος του τρίτου λόγου αναιρέσεως, οι αναιρεσείουσες υποστηρίζουν ότι το Γενικό Δικαστήριο υπέπεσε σε νομικό σφάλμα, καθόσον έκρινε ότι η Επιτροπή δεν είχε προσβάλει τα δικαιώματα άμυνάς τους προσάπτοντάς τους, το πρώτον με την επίδικη απόφαση, συμμετοχή σε πλείονες διακριτές παραβάσεις.
- 41 Η ανακοίνωση αιτιάσεων αναφέρεται, μεταξύ άλλων στις αιτιολογικές σκέψεις 310, 317 και 318, στην ύπαρξη ενιαίας και διαρκούς παράβασης. Η Επιτροπή θεώρησε ότι ο διαχωρισμός των προσαπτόμενων συμπεριφορών σε πλείονες διακριτές παραβάσεις ήταν τεχνητός. Πάντως, με την επίδικη απόφαση, η Επιτροπή ανέφερε, το πρώτον, ότι η ενιαία και διαρκής παράβαση αποτελούνταν από πλείονες διακριτές παραβάσεις. Επομένως, η απόφαση αυτή αποκλίνει ουσιωδώς από τον χαρακτηρισμό που έγινε δεκτός στην ανακοίνωση αιτιάσεων και, ως εκ τούτου, οι αναιρεσείουσες δεν είχαν τη δυνατότητα, πριν από την έκδοση της επίδικης απόφασης, να αμφισβητήσουν τον χαρακτηρισμό κάθε μεμονωμένης επαφής ως διακριτής και αυτοτελούς παραβάσεως.
- 42 Συναφώς, το Γενικό Δικαστήριο, δεχόμενο στις σκέψεις 211, 212 και 219 της αναιρεσιβαλλόμενης απόφασης ότι μια ενιαία και διαρκής παράβαση αποτελείται κατ' ανάγκην από διακριτές παραβάσεις, κατέληξε σε συμπέρασμα αντίθετο προς τη νομολογία του Γενικού Δικαστηρίου και του Δικαστηρίου, η οποία δεν αφορά την αναγκαιότητα, αλλά μόνον το ενδεχόμενο μια ενιαία και διαρκής παράβαση να αποτελείται από διακριτές παραβάσεις. Κατ' αυτόν τον τρόπο, το Γενικό Δικαστήριο υπέπεσε σε νομικό σφάλμα το οποίο είχε ως αποτέλεσμα να μην αναγνωρίσει την εκ μέρους της Επιτροπής προσβολή των δικαιωμάτων άμυνας των αναιρεσείουσών.
- 43 Με το υπόμνημα αντικρούσεως, η Επιτροπή διατυπώνει, κατά πρώτον, δύο γενικά σχόλια πριν απαντήσει στα επιχειρήματα που αναπτύχθηκαν στα δύο σκέλη του τρίτου λόγου αναιρέσεως που προβάλλουν οι αναιρεσείουσες.

- 44 Πρώτον, τα επιχειρήματα των αναιρεσειουσών σχετικά με την παρεμπόπτουσα διαπίστωση στην οποία προέβη η Επιτροπή στην επίδικη απόφαση, κατά την οποία οι αντίθετες προς τους κανόνες του ανταγωνισμού επαφές τους συνιστούν επίσης πλείονες διακριτές παραβάσεις είναι αλυσιτελή. Συγκεκριμένα, το Γενικό Δικαστήριο επιβεβαίωσε τη βασική διαπίστωση της Επιτροπής όσον αφορά την ύπαρξη ενιαίας και διαρκούς παράβασης καθώς και όσον αφορά τη συμμετοχή των αναιρεσειουσών σε αυτήν. Η ανωτέρω επιβεβαίωση και μόνο δικαιολογεί το συμπέρασμα που διατυπώνεται στο άρθρο 1, στοιχείο ζ', της επίδικης απόφασης καθώς και το πρόστιμο που επιβλήθηκε στις αναιρεσειούσες δυνάμει του άρθρου 2, στοιχείο ζ', της ίδιας απόφασης.
- 45 Δεύτερον, τα επιχειρήματα των αναιρεσειουσών στηρίζονται στην εσφαλμένη παραδοχή ότι το Γενικό Δικαστήριο έκρινε ότι μια ενιαία και διαρκής παράβαση του άρθρου 101 παράγραφος 1, ΣΛΕΕ αποτελείται κατ' ανάγκην από πλείονες διακριτές και αυτοτελείς παραβάσεις της συγκεκριμένης διάταξης. Το Γενικό Δικαστήριο έκρινε απλώς ότι, στις σκέψεις 210 και 211 της αναιρεσιβαλλόμενης απόφασης, η ενιαία και διαρκής παράβαση προϋποθέτει ένα «σύνολο συμπεριφορών» οι οποίες μπορούν, αφ' εαυτών, να χαρακτηρισθούν ως διακριτές παραβάσεις. Το Γενικό Δικαστήριο, στις σκέψεις 208, 209 και 212 έως 216 της αναιρεσιβαλλόμενης απόφασης, προσέθεσε, κατ' ουσίαν, ότι εν προκειμένω η ενιαία και διαρκής παράβαση συνίστατο πράγματι σε διακριτές παραβάσεις επί των οποίων οι αναιρεσειούσες είχαν εκφράσει τις απόψεις τους.
- 46 Κατά δεύτερον, όσον αφορά, ειδικότερα, το πρώτο σκέλος του τρίτου λόγου αναιρέσεως, η Επιτροπή υποστηρίζει, πρώτον, ότι το συγκεκριμένο σκέλος στηρίζεται σε εσφαλμένη εκτίμηση των πραγματικών περιστατικών. Από τις σκέψεις 209 έως 214 της αναιρεσιβαλλόμενης απόφασης προκύπτει σαφώς ότι με την ανακοίνωση αιτιάσεων οι αναιρεσειούσες είχαν ήδη ενημερωθεί σχετικά με τις επίμαχες διακριτές παραβάσεις.
- 47 Δεύτερον, οι διαλαμβανόμενες στις σκέψεις 209, 214 και 215 της αναιρεσιβαλλόμενης απόφασης διαπιστώσεις αφορούν πραγματικά περιστατικά, τα οποία δεν μπορούν να αμφισβητηθούν στο πλαίσιο της αιτήσεως αναιρέσεως.
- 48 Τρίτον, το επιχείρημα των αναιρεσειουσών κατά το οποίο η Επιτροπή δεν τους παρέσχε δυνατότητα ακρόασης όσον αφορά τις επιμέρους διακριτές παραβάσεις αναιρείται από τη σαφή διατύπωση των αιτιολογικών σκέψεων 353, 354 και 276 της ανακοίνωσης αιτιάσεων, βασίζεται δε σε εσφαλμένη ερμηνεία της νομολογίας, καθόσον το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι ένα ή περισσότερα στοιχεία μιας σειράς πράξεων ή μιας διαρκούς συμπεριφοράς μπορούν να συνιστούν αυτά καθεαυτά παράβαση του άρθρου 101 ΣΛΕΕ.
- 49 Τέταρτον, αντιθέτως προς όσα υποστηρίζουν οι αναιρεσειούσες, η διαπίστωση ενιαίας και διαρκούς παράβασης δεν εξαρτάται από την ύπαρξη πλειόνων διακριτών παραβάσεων. Οι αναιρεσειούσες εξέφρασαν τις απόψεις τους τόσο ως προς τη διαπίστωση της επίμαχης ενιαίας και διαρκούς παράβασης όσο και ως προς τη διαπίστωση των διακριτών παραβάσεων που τη συνθέτουν και, ως εκ τούτου, δεν προσβλήθηκαν τα δικαιώματά τους. Συγκεκριμένα, οι αναιρεσειούσες ήταν σε θέση, κατά τη διάρκεια της διοικητικής διαδικασίας, να αντιληφθούν ότι τους προσάπτονταν επίσης και συμπεριφορές οι οποίες συνθέτουν την εν λόγω ενιαία και διαρκή παράβαση.

– Επί του δευτέρου σκέλους του τρίτου λόγου αναιρέσεως

- 50 Με το δεύτερο σκέλος του τρίτου λόγου αναιρέσεως, οι αναιρεσείουσες προσάπτουν στο Γενικό Δικαστήριο νομικό σφάλμα, καθόσον έκρινε ότι η επίδικη απόφαση ήταν αρκούντως αιτιολογημένη ως προς την ύπαρξη πλειόνων διακριτών παραβάσεων.
- 51 Συγκεκριμένα, η Επιτροπή δεν διευκρίνισε στην επίδικη απόφαση για κάθε πτυχή της συμπεριφοράς –ή για κάθε πτυχή σειράς ή σειρών διμερών επαφών– η οποία εικάζεται ότι συνιστά διακριτή παράβαση, πρώτον, τη φύση και το περιεχόμενο της παράβασης, δεύτερον, τον χαρακτηρισμό της ως συμφωνίας ή εναρμονισμένης πρακτικής κατά την έννοια του άρθρου 101 ΣΛΕΕ, τρίτον, τους λόγους και τα αποδεικτικά στοιχεία προς στήριξη κάθε χαρακτηρισμού, τέταρτον, τις επιχειρήσεις που έπρεπε να θεωρηθούν υπεύθυνες για κάθε διακριτή παράβαση και, πέμπτον, τον λόγο για τον οποίο, αντιθέτως προς τη θέση που εξέφρασε η Επιτροπή στην ανακοίνωση αιτιάσεων, η διαπίστωση πλειόνων διακριτών παραβάσεων δεν ήταν τεχνητή.
- 52 Κατά τις αναιρεσείουσες, το Γενικό Δικαστήριο, καθόσον δεν δέχθηκε ότι το περιεχόμενο των διακριτών παραβάσεων ουδέποτε είχε περιγραφεί ή διευκρινιστεί, υπέπεσε σε νομικό σφάλμα. Συγκεκριμένα, έκρινε, στη σκέψη 227 της αναιρεσιβαλλόμενης απόφασης, ότι η Επιτροπή είχε ορθώς θεωρήσει ότι η διαπίστωση ενιαίας και διαρκούς παράβασης επιβεβαίωνε κατ' ανάγκην τα συμπεράσματά της ως προς την ύπαρξη πλειόνων διακριτών παραβάσεων.
- 53 Η Επιτροπή είναι της άποψης ότι το δεύτερο σκέλος του τρίτου λόγου αναιρέσεως πρέπει να απορριφθεί ως αβάσιμο.
- 54 Ορθώς το Γενικό Δικαστήριο έκρινε ότι υπάρχει συνέπεια μεταξύ της βασικής διαπίστωσης περί ενιαίας και διαρκούς παράβασης και της παρεμπόουσας διαπίστωσης περί διακριτών παραβάσεων. Πρώτον, ο ισχυρισμός των αναιρεσειουσών ότι το Γενικό Δικαστήριο, με την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση, απέρριψε τα επιχειρήματά τους επειδή είχε δημιουργήσει την εσφαλμένη πεποίθηση ότι οι διαπιστώσεις περί ενιαίας και διαρκούς παράβασης επιβεβαίωναν κατ' ανάγκην εκείνες που αφορούσαν την ύπαρξη πλειόνων διακριτών παραβάσεων, παραμορφώνει το περιεχόμενο της σκέψης 227 της αναιρεσιβαλλόμενης απόφασης. Δεύτερον, οι αναιρεσείουσες ήταν σε θέση να κατανοήσουν το σκεπτικό της επίδικης απόφασης και είχαν τη δυνατότητα να προβάλουν τα επιχειρήματά τους για καθεμία από τις αντίθετες προς τον ανταγωνισμό επαφές που τους καταλογίσθηκαν. Τρίτον, από την απόφαση της 23ης Νοεμβρίου 2006, *Asnef-Equifax και Administración del Estado* (C-238/05, EU:C:2006:734, σκέψεις 30 έως 32), προκύπτει ότι, εφόσον αποδεικνύεται ότι συντρέχουν τα στοιχεία παράβασης του άρθρου 101, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ, δεν έχει σημασία ο χαρακτηρισμός της οικείας συμπαιγνίας ως συμφωνίας ή ως εναρμονισμένης πρακτικής. Συναφώς, το Γενικό Δικαστήριο δέχθηκε, στη σκέψη 230 της αναιρεσιβαλλόμενης απόφασης, ότι οι αναιρεσείουσες κακώς υποστήριξαν ότι η επίδικη απόφαση έπρεπε να χαρακτηρίσει μεμονωμένως τις διακριτές παραβάσεις ως «συμφωνίες» ή ως «εναρμονισμένες πρακτικές».

Εκτίμηση του Δικαστηρίου

- 55 Με τον τρίτο λόγο αναιρέσεως, οι αναιρεσείουσες υποστηρίζουν ότι το Γενικό Δικαστήριο υπέπεσε σε πολλαπλά νομικά σφάλματα κρίνοντας ότι μια ενιαία και διαρκής παράβαση αποτελείται κατ' ανάγκην από πλείονες διακριτές παραβάσεις. Τούτο είχε ως αποτέλεσμα να

κρίνει εσφαλμένως, αφενός, ότι η Επιτροπή δεν προσέβαλε τα δικαιώματα άμυνάς τους και, αφετέρου, ότι το εν λόγω θεσμικό όργανο αιτιολόγησε επαρκώς την επίδικη απόφαση ως προς τις προσαπτόμενες στις αναιρεσεύουσες διακριτές παραβάσεις.

- 56 Συναφώς, επισημαίνεται ότι στο άρθρο 1, στοιχείο ζ', της επίδικης απόφασης η Επιτροπή διαπίστωσε, κατ' ουσίαν, αφενός, την ύπαρξη ενιαίας και διαρκούς παράβασης και, αφετέρου, την ύπαρξη «πλειόνων διακριτών παραβάσεων» οι οποίες τη συναποτελούν.
- 57 Στο πλαίσιο αυτό, ο τρίτος λόγος αναιρέσεως βάλλει μόνον κατά της εκτίμησης στην οποία προέβη το Γενικό Δικαστήριο όσον αφορά τη δεύτερη ως άνω διαπίστωση περί ύπαρξης πλειόνων διακριτών παραβάσεων. Αντιθέτως, ο ανωτέρω λόγος αναιρέσεως δεν αφορά την εκ μέρους του εκτίμηση του περιλαμβανόμενου στη διάταξη αυτή συμπεράσματος, κατά το οποίο οι αναιρεσεύουσες μετείχαν σε ενιαία και διαρκή παράβαση.
- 58 Επομένως, αντιθέτως προς όσα υποστηρίζει η Επιτροπή, καθόσον, εν προκειμένω, το εν λόγω θεσμικό όργανο στήριξε την επίδικη απόφαση σε δύο διακριτές διαπιστώσεις περί παραβάσεως, ο συγκεκριμένος λόγος αναιρέσεως δεν μπορεί να απορριφθεί άνευ ετέρου ως αλυσιτελής.

– Προκαταρκτικές παρατηρήσεις

- 59 Κατά πάγια νομολογία, παράβαση του άρθρου 101, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ μπορεί να προκύπτει όχι μόνον από μεμονωμένη πράξη, αλλά και από σειρά πράξεων ή ακόμη και από συνεχιζόμενη συμπεριφορά, έστω και αν ένα ή περισσότερα στοιχεία αυτής της σειράς πράξεων ή της συνεχιζόμενης συμπεριφοράς θα μπορούσαν επίσης να αποτελέσουν, εξεταζόμενα αφ' εαυτών και μεμονωμένως, παράβαση της εν λόγω διατάξεως. Κατά συνέπεια, όταν οι διάφορες πράξεις εντάσσονται σε ένα «συνολικό σχέδιο», λόγω του ότι επιδιώκουν τον ίδιο σκοπό, ήτοι τη νόθευση του ανταγωνισμού στην εσωτερική αγορά, η Επιτροπή δικαιούται να καταλογίσει την ευθύνη για τις πράξεις αυτές αναλόγως της συμμετοχής στην παράβαση, η οποία λαμβάνεται υπόψη στο σύνολό της (πρβλ. απόφαση της 6ης Δεκεμβρίου 2012, Επιτροπή κατά Verhuizingen Corppens, C-441/11 P, EU:C:2012:778, σκέψη 41 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 60 Επιχείρηση η οποία έχει μετάσχει σε μια τέτοια ενιαία και διαρκή παράβαση με ενέργειές της, εμπίπτουσες στην έννοια της αντίθετης προς τους κανόνες του ανταγωνισμού «συμφωνίας» ή «εναρμονισμένης πρακτικής», κατά το άρθρο 101, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ, οι οποίες απέβλεπαν στην υλοποίηση της παραβάσεως στο σύνολό της, είναι συνυπαίτια, για όλη τη διάρκεια της συμμετοχής της στην εν λόγω παράβαση, για ενέργειες στις οποίες προέβησαν άλλες επιχειρήσεις στο πλαίσιο της ίδιας παραβάσεως (πρβλ. απόφαση της 6ης Δεκεμβρίου 2012, Επιτροπή κατά Verhuizingen Corppens, C-441/11 P, EU:C:2012:778, σκέψη 42 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 61 Όπως επισήμανε ο γενικός εισαγγελέας στο σημείο 59 των προτάσεών του, για τη συμμετοχή επιχειρήσεως σε ενιαία και διαρκή παράβαση δεν απαιτείται η άμεση συμμετοχή της στο σύνολο των αντίθετων προς τους κανόνες του ανταγωνισμού συμπεριφορών που συνθέτουν την εν λόγω παράβαση (απόφαση της 22ας Οκτωβρίου 2020, Silver Plastics και Johannes Reifenhäuser κατά Επιτροπής, C-702/19 P, EU:C:2020:857, σκέψη 82 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 62 Ο τρίτος λόγος αναιρέσεως πρέπει να εξεταστεί υπό το πρίσμα των ανωτέρω σκέψεων.

– Επί του πρώτου σκέλους του τρίτου λόγου αναιρέσεως

- 63 Με το πρώτο σκέλος του τρίτου λόγου αναιρέσεως, οι αναιρεσείουσες υποστηρίζουν ότι το Γενικό Δικαστήριο υπέπεσε σε νομικό σφάλμα απορρίπτοντας το επιχειρήμα τους ότι η Επιτροπή προσέβαλε τα δικαιώματα άμυνάς τους προσάπτοντάς τους, το πρώτον με την επίδικη απόφαση, πέραν της συμμετοχής τους σε ενιαία και διαρκή παράβαση, συμμετοχή σε πλείονες διακριτές παραβάσεις οι οποίες αντιστοιχούν στις εμπίπτουσες στη συγκεκριμένη ενιαία και διαρκή παράβαση συμπεριφορές.
- 64 Υπενθυμίζεται, πρώτον, ότι η έννοια της «ενιαίας και διαρκούς παραβάσεως» προϋποθέτει ένα σύνολο συμπεριφορών οι οποίες μπορούν επίσης να συνιστούν, αφ' εαυτών, παράβαση του άρθρου 101, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ. Μολονότι ένα σύνολο συμπεριφορών μπορεί να χαρακτηριστεί, υπό τις προϋποθέσεις που εκτίθενται στις σκέψεις 59 και 60 της παρούσας απόφασης, ως ενιαία και διαρκής παράβαση, δεν μπορεί να συναχθεί εξ αυτού ότι καθεμία από τις συμπεριφορές αυτές πρέπει, αφ' εαυτής και μεμονωμένως, να χαρακτηριστεί κατ' ανάγκη ως χωριστή παράβαση της διατάξεως αυτής. Συγκεκριμένα, για τον τελευταίο αυτόν χαρακτηρισμό, η Επιτροπή πρέπει ακόμη να προσδιορίσει και να χαρακτηρίσει ως διακριτή παράβαση καθεμία από τις ως άνω συμπεριφορές και, εν συνεχεία, να αποδείξει την εμπλοκή της επιχείρησης στην οποία τις καταλογίζει.
- 65 Συναφώς, το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι στην απόφαση της Επιτροπής που χαρακτηρίζει μία συνολική σύμπραξη ως ενιαία και διαρκή παράβαση δεν είναι εφικτός ένας τέτοιος διαχωρισμός παρά μόνον εάν, αφενός, η εν λόγω επιχείρηση ήταν σε θέση, κατά τη διοικητική διαδικασία, να αντιληφθεί ότι κατηγορείται επίσης και για καθεμία από τις συμπεριφορές που συνθέτουν τη σύμπραξη και άρα να αντικρούσει τις σχετικές αιτιάσεις, καθώς και εάν, αφετέρου, η εν λόγω απόφαση είναι αρκούντως σαφής επ' αυτού (απόφαση της 6ης Δεκεμβρίου 2012, Επιτροπή κατά Verhuizingen Coppens, C-441/11 P, EU:C:2012:778, σκέψη 46).
- 66 Δεύτερον, κατά πάγια νομολογία, ο σεβασμός των δικαιωμάτων άμυνας σε κάθε διαδικασία ικανή να καταλήξει σε κυρώσεις, και μεταξύ άλλων σε πρόστιμα ή χρηματικές ποινές, αποτελεί θεμελιώδη αρχή του δικαίου της Ένωσης η οποία πρέπει να τηρείται από την Επιτροπή (πρβλ. απόφαση της 5ης Μαρτίου 2015, Επιτροπή κ.λπ. κατά Versalis κ.λπ., C-93/13 P και C-123/13 P, EU:C:2015:150, σκέψη 94 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 67 Όπως ορθώς υπενθύμισε το Γενικό Δικαστήριο στη σκέψη 72 της αναιρεσιβαλλόμενης απόφασης, ο κανονισμός 1/2003 προβλέπει την αποστολή στους διαδίκους της ανακοίνωσης αιτιάσεων, η οποία πρέπει να αναφέρει με σαφήνεια όλα τα ουσιώδη στοιχεία επί των οποίων στηρίζεται η Επιτροπή στο συγκεκριμένο στάδιο της διαδικασίας. Η ανακοίνωση αιτιάσεων αποτελεί τη δικονομική εγγύηση περί εφαρμογής της θεμελιώδους αρχής του δικαίου της Ένωσης που απαιτεί τον σεβασμό των δικαιωμάτων άμυνας σε κάθε διαδικασία η οποία μπορεί να καταλήξει σε κυρώσεις. Η αρχή αυτή απαιτεί ιδίως ότι η ανακοίνωση αιτιάσεων που απευθύνει η Επιτροπή σε επιχείρηση στην οποία προτίθεται να επιβάλει κύρωση λόγω παραβάσεως των κανόνων περί ανταγωνισμού πρέπει να περιλαμβάνει τα ουσιώδη στοιχεία σε βάρος της επιχείρησης, όπως τα προσαπτόμενα πραγματικά περιστατικά, τον χαρακτηρισμό που τους αποδίδεται και τα αποδεικτικά στοιχεία επί των οποίων στηρίζεται η Επιτροπή, ώστε η επιχείρηση να είναι σε θέση να προβάλει λυσιτελώς τα επιχειρήματά της στο πλαίσιο της κινηθείσας κατ' αυτής διοικητικής διαδικασίας (πρβλ. απόφαση της 3ης Σεπτεμβρίου 2009, Papierfabrik August Koehler κ.λπ. κατά Επιτροπής, C-322/07 P, C-327/07 P και C-338/07 P, EU:C:2009:500, σκέψεις 35 και 36 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

- 68 Βεβαίως, όπως υπενθύμισε ο γενικός εισαγγελέας στο σημείο 88 των προτάσεών του, η Επιτροπή έχει τη δυνατότητα να διευκρινίζει, στην απόφαση που εν τέλει εκδίδει, τον νομικό χαρακτηρισμό που περιέχεται στην ανακοίνωση αιτιάσεων, λαμβάνοντας υπόψη τα στοιχεία που προκύπτουν από τη διοικητική διαδικασία, είτε για να παραιτηθεί από αιτιάσεις που αποδείχθηκαν αβάσιμες είτε για να προσαρμόσει και να συμπληρώσει, τόσο από πραγματικής όσο και από νομικής απόψεως, την επιχειρηματολογία που διατύπωσε προς στήριξη των αιτιάσεων της (πρβλ. απόφαση της 5ης Δεκεμβρίου 2013, SNIA κατά Επιτροπής, C-448/11 P, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2013:801, σκέψεις 42 έως 44). Ωστόσο, τούτο συνεπάγεται ότι η Επιτροπή οφείλει να αναφέρει στην ανακοίνωση αιτιάσεων κάθε νομικό χαρακτηρισμό των πραγματικών περιστατικών τον οποίο σκοπεύει να συμπεριλάβει στην απόφαση που θα εκδώσει εν τέλει.
- 69 Επομένως, συντρέχει προσβολή των δικαιωμάτων άμυνας της οικείας επιχείρησης, οφειλόμενη σε απόκλιση μεταξύ της ανακοίνωσης αιτιάσεων και της τελικής απόφασης, μόνον εφόσον αιτίαση η οποία περιλαμβάνεται στην απόφαση δεν είχε διατυπωθεί ή δεν είχε αναπτυχθεί επαρκώς στην ανακοίνωση αιτιάσεων, ώστε να παράσχει στους αποδέκτες της τη δυνατότητα να προβάλλουν λυσιτελώς τα επιχειρήματά τους στο πλαίσιο της κινηθείσας εις βάρος τους διαδικασίας.
- 70 Συνεπώς, σε περίπτωση που η Επιτροπή προτίθεται να καταλογίσει στους αποδέκτες της ανακοίνωσης αιτιάσεων, πέραν μιας ενιαίας και διαρκούς παράβασης, και εκάστη εκ των συμπεριφορών που τη συναποτελούν, μεμονωμένως, ως διακριτή παράβαση, ο σεβασμός των δικαιωμάτων άμυνας των αποδεκτών επιβάλλει στην Επιτροπή την υποχρέωση να εκθέσει στην ανακοίνωση τα στοιχεία που είναι αναγκαία προκειμένου οι εν λόγω αποδέκτες να είναι σε θέση να αντιληφθούν το γεγονός ότι το θεσμικό όργανο έχει κινήσει διαδικασία σε βάρος τους τόσο στο πλαίσιο της ενιαίας και διαρκούς παράβασης όσο και για καθεμία από τις διακριτές παραβάσεις.
- 71 Εν προκειμένω, παρατηρείται ότι το Γενικό Δικαστήριο υπενθύμισε, στις σκέψεις 71 έως 76 της αναιρεσιβαλλόμενης απόφασης, τη νομολογία σχετικά με τον σεβασμό των δικαιωμάτων άμυνας στο πλαίσιο διαδικασίας αποσκοπούσας στη διαπίστωση παραβάσεως του άρθρου 101 παράγραφος 1, ΣΛΕΕ, ιδίως εκείνης που εκτίθεται στις σκέψεις 67 και 68 της παρούσας απόφασης.
- 72 Αφού αναφέρθηκε στην ως άνω νομολογία στη σκέψη 208 της αναιρεσιβαλλόμενης απόφασης, το Γενικό Δικαστήριο εξέτασε, στις σκέψεις 209 έως 217 της εν λόγω απόφασης, κατά πόσον οι αναιρεσείουσες είχαν ενημερωθεί, με την ανακοίνωση αιτιάσεων, για το γεγονός ότι η Επιτροπή θεωρούσε ότι η ενιαία και διαρκής παράβαση αποτελούνταν από χωριστές διμερείς συμφωνίες.
- 73 Στο πλαίσιο αυτό, το Γενικό Δικαστήριο έκρινε, στις σκέψεις 211 και 212 της αναιρεσιβαλλόμενης απόφασης, ότι η έννοια της ενιαίας και διαρκούς παράβασης προϋποθέτει τη συνδρομή ενός συνόλου συμπεριφορών και ότι, ως εκ τούτου, οι αναιρεσείουσες δεν μπορούν να υποστηρίξουν ότι η Επιτροπή τροποποίησε τα συμπεράσματά της λαμβάνοντας υπόψη, πέραν μιας ενιαίας και διαρκούς παράβασης, πλείονες διμερείς επαφές, δεδομένου ότι ακριβώς οι διμερείς αυτές επαφές συνιστούν την ενιαία παράβαση.
- 74 Όπως προκύπτει από τη σκέψη 219 της αναιρεσιβαλλόμενης απόφασης, το Γενικό Δικαστήριο στηρίχθηκε στην παραδοχή ότι καθεμία από τις συμπεριφορές που συνθέτουν την ενιαία και διαρκή παράβαση έπρεπε κατ' ανάγκην να χαρακτηριστεί ως διακριτή παράβαση. Έκρινε, επομένως, ότι οι αναιρεσείουσες έπρεπε να αντιληφθούν ότι η Επιτροπή μπορούσε να συναγάγει

εξ αυτού ότι όλες οι διμερείς επαφές οι οποίες ελήφθησαν υπόψη εις βάρος των αναιρεσειουσών, οι οποίες μνημονεύονται στην ανακοίνωση αιτιάσεων, συνιστούσαν αφ' εαυτών τέτοιες διακριτές παραβάσεις.

- 75 Το Γενικό Δικαστήριο, κρίνοντας κατά τα ανωτέρω, υπέπεσε σε νομικό σφάλμα. Συγκεκριμένα, αντιθέτως προς όσα έκρινε το Γενικό Δικαστήριο στις σκέψεις 211, 212 και 219 της αναιρεσιβαλλόμενης απόφασης, λόγω της έμμεσης εξάλλου σύγχυσης των εννοιών της «συμπεριφοράς» και της «παραβάσης», οι αναιρεσειούσες δεν είχαν τη δυνατότητα να κατανοήσουν, ελλείψει οποιασδήποτε σαφούς ενδείξεως στην ανακοίνωση αιτιάσεων, ότι η Επιτροπή προετίθετο να κινηθεί σε βάρος τους όχι μόνο βάσει της προβαλλόμενης στην ανακοίνωση ενιαίας και διαρκούς παραβάσεως, αλλά και για τις πλείονες διακριτές παραβάσεις οι οποίες συνίσταντο στις μνημονευόμενες στην ανακοίνωση διμερείς επαφές.
- 76 Το Γενικό Δικαστήριο υπέπεσε επομένως κατ' ανάγκην σε νομικό σφάλμα κρίνοντας ότι η Επιτροπή δεν είχε προσβάλει τα δικαιώματα άμυνας των αναιρεσειουσών, ενώ η ανακοίνωση αιτιάσεων δεν περιελάμβανε τα ουσιώδη στοιχεία που έγιναν δεκτά σε βάρος τους όσον αφορά τις διακριτές παραβάσεις, ιδίως δε όσον αφορά τον νομικό χαρακτηρισμό των συμπεριφορών που τους καταλογίστηκαν.
- 77 Ως εκ τούτου, το πρώτο σκέλος του τρίτου λόγου αναιρέσεως πρέπει να γίνει δεκτό.

– *Επί του δευτέρου σκέλους του τρίτου λόγου αναιρέσεως*

- 78 Με το δεύτερο σκέλος του τρίτου λόγου αναιρέσεως, οι αναιρεσειούσες προσάπτουν στο Γενικό Δικαστήριο ότι υπέπεσε σε νομικό σφάλμα, καθόσον έκρινε, στη σκέψη 227 της αναιρεσιβαλλόμενης απόφασης, ότι η επίδικη απόφαση ήταν αρκούντως αιτιολογημένη όσον αφορά την ύπαρξη πλειόνων διακριτών παραβάσεων.
- 79 Συναφώς, υπενθυμίζεται ότι, αφενός, όπως έκρινε το Γενικό Δικαστήριο στη σκέψη 222 της αναιρεσιβαλλόμενης απόφασης, κατά πάγια νομολογία, η απαιτούμενη από το άρθρο 296 ΣΛΕΕ αιτιολογία πρέπει να είναι προσαρμοσμένη στη φύση της επίμαχης πράξης και να εκθέτει με σαφήνεια και χωρίς αμφισημία τη συλλογιστική του θεσμικού οργάνου που εξέδωσε την επίδικη πράξη, ώστε να παρέχεται η δυνατότητα στους μεν ενδιαφερομένους να γνωρίζουν τους λόγους για τους οποίους ελήφθη το μέτρο, στον δε δικαστή της Ευρωπαϊκής Ένωσης να ασκήσει τον έλεγχό του. Η αιτιολογία δεν απαιτείται να παραθέτει εξαντλητικά όλα τα κρίσιμα πραγματικά και νομικά στοιχεία, καθόσον το ζήτημα αν η αιτιολογία μιας πράξης πληροί τις απαιτήσεις του άρθρου 296 ΣΛΕΕ πρέπει να εκτιμάται με γνώμονα όχι μόνον το γράμμα της, αλλά και το πλαίσιο στο οποίο εντάσσεται, καθώς και το σύνολο των κανόνων δικαίου που διέπουν τον σχετικό τομέα (απόφαση της 10ης Ιουλίου 2019, Επιτροπή κατά Icar κ.λπ., C-39/18 P, EU:C:2019:584, σκέψη 23 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 80 Αφετέρου, όπως προκύπτει από τις σκέψεις 59 έως 61 και 64 της παρούσας απόφασης, το γεγονός ότι η Επιτροπή χαρακτηρίζει ένα σύνολο συμπεριφορών ως ενιαία και διαρκή παράβαση δεν σημαίνει ότι καθεμία από τις συμπεριφορές αυτές, αφ' εαυτής και μεμονωμένως, πρέπει κατ' ανάγκην να χαρακτηριστεί ως διακριτή παράβαση. Συγκεκριμένα, αν η Επιτροπή αποφασίσει να χαρακτηρίσει τις επίμαχες συμπεριφορές ως τέτοιες και να τις καταλογίσει στις αναιρεσειούσες, οφείλει και πάλι να τις εξετάσει μεμονωμένως και να αποδείξει τον παράνομο χαρακτήρα τους καθώς και την εμπλοκή των αναιρεσειουσών σε καθεμία από αυτές.

- 81 Σε περίπτωση επομένως που η Επιτροπή προτίθεται να καταλογίσει στις αναιρεσιούσες συμμετοχή όχι μόνο σε μια «ενιαία και διαρκή παράβαση» αλλά και σε πλείονες διακριτές παραβάσεις, οι οποίες συνίστανται στις συμπεριφορές που συνθέτουν την ενιαία και διαρκή παράβαση, οφείλει να διευκρινίσει και να αιτιολογήσει τον αποδιδόμενο σε καθεμία από τις συμπεριφορές αυτές νομικό χαρακτηρισμό της διακριτής παράβασης.
- 82 Εν προκειμένω, το Γενικό Δικαστήριο υπενθύμισε, μεταξύ άλλων, στη σκέψη 224 της αναιρεσιβαλλόμενης απόφασης, ότι η αιτιολογία αποφάσεως που εκδίδει η Επιτροπή για να διασφαλίσει την εφαρμογή των κανόνων ανταγωνισμού πρέπει να είναι λογική και, ιδίως, να μην εμφανίζει εσωτερικές αντιφάσεις οι οποίες εμποδίζουν την ορθή κατανόηση των λόγων στους οποίους στηρίζεται η απόφαση.
- 83 Στο πλαίσιο αυτό, το Γενικό Δικαστήριο έκρινε, στη σκέψη 227 της αναιρεσιβαλλόμενης απόφασης, ότι δεν υπήρχε καμία συνέπεια στην αιτιολογική σκέψη 352 της επίδικης αποφάσεως, καθόσον η Επιτροπή στη συγκεκριμένη αιτιολογική σκέψη επισήμαινε ότι οι επίμαχες επαφές συνιστούσαν μεμονωμένες παραβάσεις ενώ, ταυτοχρόνως, πληρούσαν και τα κριτήρια της ενιαίας και διαρκούς παράβασης. Το Γενικό Δικαστήριο έκρινε, στις σκέψεις 229 έως 232 της αναιρεσιβαλλόμενης απόφασης, ότι η Επιτροπή είχε τηρήσει την υποχρέωση αιτιολογήσεως που υπέχει από το άρθρο 296 ΣΛΕΕ καθόσον είχε εκθέσει σαφώς το περιεχόμενο και τη φύση της συμπεριφοράς των αναιρεσιουσών, την οποία είχε θεωρήσει ότι συνιστά παράβαση του άρθρου 101 ΣΛΕΕ, είχε προσκομίσει δε και αποδεικτικά στοιχεία προς στήριξη των συμπερασμάτων της.
- 84 Το Γενικό Δικαστήριο, κρίνοντας κατά τα ανωτέρω, υπέπεσε σε νομικό σφάλμα. Συγκεκριμένα, αντιθέτως προς την κρίση του Γενικού Δικαστηρίου, η αιτιολόγηση της διαπίστωσης των πλειόνων προσαπτόμενων στις αναιρεσιούσες διακριτών παραβάσεων, όπως εκτίθεται στην αιτιολογική σκέψη 352 της επίδικης απόφασης, δεν είναι επαρκής. Επομένως, σύμφωνα με την ως άνω αιτιολογική σκέψη, βάσει των πραγματικών περιστατικών που περιγράφονται στο τμήμα 4 και στο παράρτημα I της επίδικης απόφασης, κάθε εκδήλωση συμπεριφοράς έναντι των οικείων πελατών ή πραγματοποίηση σειράς (ή σειρών) διμερών επαφών σκοπό είχε να περιορίσει τον ανταγωνισμό και, ως εκ τούτου, συνιστά παράβαση του άρθρου 101 ΣΛΕΕ, χωρίς παρόλα αυτά η Επιτροπή να εκθέτει τους λόγους για τους οποίους, κατά την άποψή της, έπρεπε να καταλογιστεί στις αναιρεσιούσες καθεμία από τις προσαπτόμενες συμπεριφορές όχι μόνον ως «ενιαία και διαρκής παράβαση», αλλά και ως πλείονες διακριτές παραβάσεις του άρθρου 101 ΣΛΕΕ.
- 85 Επομένως, το Γενικό Δικαστήριο, κρίνοντας ότι η Επιτροπή εκπλήρωσε την υποχρέωση αιτιολογήσεως της επίδικης απόφασης με τη διαπίστωση ότι οι αναιρεσιούσες είχαν μετάσχει και σε πλείονες διακριτές παραβάσεις, πέραν της ενιαίας και διαρκούς παράβασης, υπέπεσε σε νομικό σφάλμα.
- 86 Ως εκ τούτου, το δεύτερο σκέλος του τρίτου λόγου αναιρέσεως και, κατά συνέπεια, ο τρίτος λόγος αναιρέσεως στο σύνολό του πρέπει να γίνουν δεκτά.

Επί του πρώτου λόγου αναιρέσεως

Επιχειρήματα των διαδίκων

- 87 Με τον πρώτο λόγο αναιρέσεως, οι αναιρεσείουσες υποστηρίζουν ότι το Γενικό Δικαστήριο κακώς υποκατέστησε με τη δική του αιτιολογία την αιτιολογία της επίδικης απόφασης, επικυρώνοντας το συμπέρασμα της επίδικης απόφασης κατά το οποίο οι αναιρεσείουσες είχαν μετάσχει σε ενιαία και διαρκή παράβαση. Το Γενικό Δικαστήριο δέχθηκε, κατ' ουσίαν, το επιχείρημα των αναιρεσείουσών κατά το οποίο η Επιτροπή δεν απέδειξε τον αντίθετο προς τους κανόνες του ανταγωνισμού χαρακτήρα πολλών εκ των προσαπτόμενων σε αυτές επαφών, και συγκεκριμένα των επαφών αριθ. 66, 67, 70, 73, 76, 78, 88, 98, 101 και 105. Εντούτοις, αντί να εξετάσει αν, εξ αυτού του λόγου, το συμπέρασμα της επίδικης απόφασης όσον αφορά την ύπαρξη ενιαίας και διαρκούς παραβάσεως, αποτελούμενης από πλείονες διακριτές παραβάσεις ήταν αβάσιμο, το Γενικό Δικαστήριο έκρινε ότι όλες οι επαφές στις οποίες εμπλέκονταν οι αναιρεσείουσες μπορούσαν να ενταχθούν σε μια δέσμη ενδείξεων ικανών να τεκμηριώσουν τον χαρακτηρισμό της ενιαίας και διαρκούς παράβασης, ακόμη και αν δεν ήταν όλες τους αποδεδειγμένα αντίθετες προς τους κανόνες του ανταγωνισμού.
- 88 Συγκεκριμένα, εκτιμώντας αν η Επιτροπή είχε προσκομίσει επαρκή αποδεικτικά στοιχεία για τη στοιχειοθέτηση συμπεριφοράς η οποία συνιστά ενιαία και διαρκή παράβαση, το Γενικό Δικαστήριο έκανε δεκτή την αιτίαση των αναιρεσείουσών κατά της επίδικης απόφασης, κατά την οποία η Επιτροπή δεν είχε αποδείξει τον αντίθετο προς τους κανόνες του ανταγωνισμού χαρακτήρα πολλών εκ των προσαπτόμενων σε αυτές επαφών. Ειδικότερα, το Γενικό Δικαστήριο δέχθηκε, στη σκέψη 108 της αναιρεσιβαλλόμενης απόφασης, ότι οι επαφές αριθ. 66, 67, 70, 73, 76 και 78 δεν ήταν στοιχεία επί των οποίων η Επιτροπή είχε στηρίξει την απόφασή της. Έκρινε επίσης, στη σκέψη 159 της αναιρεσιβαλλόμενης απόφασης, ότι η επαφή αριθ. 101 δεν μπορούσε να ενταχθεί σε δέσμη ενδείξεων. Εξάλλου, το Γενικό Δικαστήριο δέχθηκε ότι οι επαφές αριθ. 88, 98 και 105 δεν είχαν τεκμηριωθεί με σαφήνεια. Κατ' αυτόν τον τρόπο, το Γενικό Δικαστήριο όφειλε, κατά τις αναιρεσείουσες, να εξετάσει το βάσιμο του συμπεράσματος της επίδικης απόφασης ως προς την ύπαρξη ενιαίας και διαρκούς παράβασης αποτελούμενης από πλείονες διακριτές παραβάσεις. Συγκεκριμένα, με την επίδικη απόφαση, η Επιτροπή δεν υιοθέτησε προσέγγιση βάσει μιας δέσμης ενδείξεων, αλλά στηρίχθηκε στην υπόθεση ότι κάθε προσαπτόμενη επαφή αποτελούσε αυτοτελή παράβαση και ότι οι διακριτές παραβάσεις εντάσσονταν σε ένα συνολικό σχέδιο το οποίο συνιστούσε την ενιαία και διαρκή παράβαση. Αντιθέτως, το Γενικό Δικαστήριο έκρινε ότι όλες οι επαφές στις οποίες εμπλέκονταν οι αναιρεσείουσες, μολονότι δεν επρόκειτο σε όλες τις περιπτώσεις για επαφές οι οποίες ήταν αποδεδειγμένα αντίθετες προς τους κανόνες του ανταγωνισμού, μπορούσαν να αποτελέσουν δέσμη ενδείξεων στις οποίες θα μπορούσε να στηριχθεί ο χαρακτηρισμός της ενιαίας και διαρκούς παράβασης.
- 89 Επομένως, υποκαθιστώντας με τη δική του αιτιολογία την αιτιολογία την οποία εξέθεσε η Επιτροπή στην επίδικη απόφαση, το Γενικό Δικαστήριο υπέπεσε σε νομικό σφάλμα.
- 90 Η Επιτροπή αμφισβητεί το βάσιμο του πρώτου λόγου αναιρέσεως.

Εκτίμηση του Δικαστηρίου

- 91 Με τον πρώτο λόγο αναιρέσεως, οι αναιρεσείουσες προσάπτουν στο Γενικό Δικαστήριο ότι κακώς υποκατέστησε με τη δική του αιτιολογία την αιτιολογία της Επιτροπής στην επίδικη απόφαση όσον αφορά την εκτίμηση περί υπάρξεως ενιαίας και διαρκούς παραβάσεως.
- 92 Συναφώς, υπενθυμίζεται ότι τα δικαιοδοτικά όργανα της Ένωσης δεν μπορούν να τροποποιήσουν τα συστατικά στοιχεία της παραβάσεως την οποία νομίμως διαπίστωσε η Επιτροπή με την επίδικη απόφαση ούτε στο πλαίσιο του ελέγχου νομιμότητας ούτε κατά την άσκηση της πλήρους αρμοδιότητάς τους. Συγκεκριμένα, κατά τη νομολογία του Δικαστηρίου, τα εν λόγω δικαιοδοτικά όργανα δεν μπορούν, στο πλαίσιο του κατ' άρθρο 263 ΣΛΕΕ ελέγχου νομιμότητας, να υποκαταστήσουν με τη δική τους αιτιολογία την αιτιολογία του οργάνου που εξέδωσε την επίμαχη πράξη. Η πλήρης δικαιοδοσία την οποία έχει το Γενικό Δικαστήριο δυνάμει του άρθρου 31 του κανονισμού 1/2003 αφορά μόνον την εκ μέρους του εκτίμηση του προστίμου που έχει επιβάλει η Επιτροπή (απόφαση της 26ης Σεπτεμβρίου 2018, Philips και Philips France κατά Επιτροπής, C-98/17 P, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2018:774, σκέψη 50 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 93 Επομένως, πρέπει να εξακριβωθεί αν το Γενικό Δικαστήριο τροποποίησε, όπως υποστηρίζουν οι αναιρεσείουσες, τα συστατικά στοιχεία της ενιαίας και διαρκούς παραβάσεως, τα οποία νομίμως διαπίστωσε η Επιτροπή στην επίδικη απόφαση.
- 94 Εν προκειμένω, παρατηρείται, πρώτον, ότι η ανάλυση των επαφών αριθ. 66, 67, 70, 73, 76, 78, 88, 98, 101 και 105, στην οποία προέβη το Γενικό Δικαστήριο στις σκέψεις 108 έως 168 της αναιρεσιβαλλόμενης απόφασης, δεν αφορούσε τον αντίθετο προς τους κανόνες του ανταγωνισμού χαρακτήρα τους, αλλά το κατά πόσον αυτές μπορούσαν να ενταχθούν στη δέσμη ενδείξεων προς απόδειξη της ύπαρξης παράβασης εκ του αντικειμένου. Συναφώς, το Γενικό Δικαστήριο επιβεβαίωσε ότι τούτο ίσχυε για δέκα από τις 17 επαφές που καταλογίστηκαν στις αναιρεσείουσες (επαφές αριθ. 62, 63, 65, 88, 89, 95, 98, 100, 105 και 116) στη διάρκεια των δεκαπέντε μηνών κατά τους οποίους αυτές μετείχαν στην επίμαχη ενιαία και διαρκή παράβαση και συμπέρανε, στη σκέψη 175 της εν λόγω απόφασης, ότι η Επιτροπή ήταν σε θέση, χωρίς να διαπράξει σφάλματα και χωρίς να παραβεί την υποχρέωση αιτιολογήσεως, να διαπιστώσει, υπό το πρίσμα των αποδεικτικών στοιχείων και των ενδείξεων που ήταν δυνατόν να ληφθούν υπόψη, ως σύνολο, ότι οι αναιρεσείουσες είχαν μετάσχει σε «εκ του αντικειμένου» παράβαση του άρθρου 101 ΣΛΕΕ.
- 95 Δεύτερον, επισημαίνεται ότι, αντιθέτως προς όσα υποστηρίζουν οι αναιρεσείουσες, από την επίδικη απόφαση προκύπτει ότι η Επιτροπή στηρίχθηκε σε μια δέσμη ενδείξεων προκειμένου να αποδείξει την προσαπτόμενη σε αυτές ενιαία και διαρκή παράβαση. Επισημαίνεται, παραδείγματος χάριν, ότι η Επιτροπή υπενθύμισε ρητώς, στην αιτιολογική σκέψη 322 της επίδικης απόφασης, αφενός, ότι ήταν αναγκαίο να προσκομίσει ακριβή και συγκλίνοντα αποδεικτικά στοιχεία προκειμένου να στηρίξει την ακράδαντη πεποίθηση ότι η παράβαση όντως διαπράχθηκε, αλλά ότι δεν έπρεπε κατ' ανάγκην καθένα από τα προσκομισθέντα αποδεικτικά στοιχεία να πληροί τα εν λόγω κριτήρια ως προς κάθε στοιχείο της παράβασης και, αφετέρου, ότι αρκούσε το γεγονός ότι η δέσμη ενδείξεων που επικαλέστηκε το εν λόγω θεσμικό όργανο, συνολικώς εκτιμώμενη, ανταποκρίνεται στην προαναφερθείσα απαίτηση.
- 96 Στο πλαίσιο αυτό, η Επιτροπή, στις αιτιολογικές σκέψεις 220, 325, 334 και 425 της επίδικης απόφασης, έκανε ρητή αναφορά στη δέσμη ενδείξεων.

- 97 Επομένως, δεν μπορεί να υποστηριχθεί ότι, παραπέμποντας στη δέσμη ενδείξεων, το Γενικό Δικαστήριο υποκατέστησε με τη δική του αιτιολογία εκείνη την εκτεθείσα από την Επιτροπή στην επίδικη απόφαση. Αντιθέτως, επιβεβαίωσε, κατ' ουσίαν, το γεγονός ότι η προσέγγιση της Επιτροπής, κατά την οποία η δέσμη ενδείξεων αποτελεί τη βάση για την απόδειξη της ύπαρξης ενιαίας και διαρκούς παράβασης, ήταν σύμφωνη με τη νομολογία σχετικά με την απόδειξη παράβασης του άρθρου 101 ΣΛΕΕ.
- 98 Συνεπώς, ο πρώτος λόγος αναιρέσεως πρέπει να απορριφθεί ως αβάσιμος.

Επί του δευτέρου λόγου αναιρέσεως

- 99 Ο δεύτερος λόγος αναιρέσεως που προβάλλουν οι αναιρεσείουσες διαιρείται σε δύο σκέλη.

Επί του πρώτου σκέλους του δευτέρου λόγου αναιρέσεως

– Επιχειρήματα των διαδίκων

- 100 Με το πρώτο σκέλος του δευτέρου λόγου αναιρέσεως προβάλλεται ότι το Γενικό Δικαστήριο υπέπεσε σε νομικό σφάλμα κρίνοντας ότι οι αναιρεσείουσες είχαν μετάσχει σε ενιαία και διαρκή παράβαση από τις 25 Ιουλίου 2007 έως τις 29 Οκτωβρίου 2008.
- 101 Οι αναιρεσείουσες υποστηρίζουν, πρώτον, ότι, λαμβανομένης υπόψη της νομολογίας του Γενικού Δικαστηρίου, οι αντίθετες προς τους κανόνες του ανταγωνισμού επαφές πρέπει να εμφανίζουν στενή χρονική εγγύτητα προκειμένου να αποδοθεί ο χαρακτηρισμός της ενιαίας και διαρκούς παράβασης. Ομοίως, με την απόφαση της 26ης Σεπτεμβρίου 2018, Infineon Technologies κατά Επιτροπής (C-99/17 P, EU:C:2018:773, σκέψεις 50 έως 52), το Δικαστήριο έκρινε ότι, όσον αφορά προϊόντα για τα οποία οι τιμές καθορίζονται σε ετήσια βάση, ήταν σκόπιμο να εξακριβωθεί αν η Επιτροπή είχε αποδείξει τουλάχιστον τις ανά έτος συμμετοχές των οικείων επιχειρήσεων στη σύμπραξη.
- 102 Στην αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση, το Γενικό Δικαστήριο δεν εξέτασε κατά πόσον, λαμβανομένων υπόψη των μη αποδεδειγμένων επαφών, οι αναιρεσείουσες συμμετείχαν αδιαλείπτως στην παράβαση. Το Γενικό Δικαστήριο επισήμανε, στη σκέψη 198 της αναιρεσιβαλλόμενης απόφασης, ότι κάποιες από τις 17 καταλογισθείσες στις αναιρεσείουσες επαφές δεν αποδείχθηκαν. Ειδικότερα, το Γενικό Δικαστήριο δέχθηκε, στη σκέψη 108 της αναιρεσιβαλλόμενης απόφασης, ότι η Επιτροπή δεν εξήγαγε κανένα συμπέρασμα όσον αφορά τις επαφές αριθ. 66, 67, 70, 73, 76 και 78, οι οποίες δεν παρατίθενται στο παράρτημα Ι της επίδικης απόφασης και δεν διαλαμβάνονται επομένως στο σκεπτικό της εν λόγω απόφασης, διαπίστωση βάσει της οποίας θα έπρεπε να καταλήξει στο συμπέρασμα ότι, για ένα χρονικό διάστημα περίπου πέντε μηνών, οι αναιρεσείουσες δεν είχαν καμία επαφή αντίθετη προς τους κανόνες του ανταγωνισμού.
- 103 Εντούτοις, το Γενικό Δικαστήριο δεν εξέτασε κατά πόσον, υπό το πρίσμα της πραγματικής λειτουργίας της αγοράς, το χρονικό διάστημα των πέντε περίπου μηνών, κατά το οποίο αποδεδειγμένα δεν υπήρξε αντίθετη προς τους κανόνες του ανταγωνισμού επαφή, έθετε ζήτημα αμφισβήτησης της συμμετοχής των αναιρεσειουσών στην επίμαχη ενιαία και διαρκή παράβαση. Επομένως, το Γενικό Δικαστήριο, καθόσον δεν εξήγαγε συμπεράσματα από τις δικές του διαπιστώσεις, υπέπεσε σε νομικό σφάλμα.

104 Η Επιτροπή αμφισβητεί την ως άνω επιχειρηματολογία.

– *Εκτίμηση του Δικαστηρίου*

- 105 Με το πρώτο σκέλος του δευτέρου λόγου αναιρέσεως, οι αναιρεσείουσες υποστηρίζουν ότι το Γενικό Δικαστήριο υπέπεσε σε νομικό σφάλμα καθόσον έκρινε ότι είχαν μετάσχει σε ενιαία και διαρκή παράβαση από τις 25 Ιουλίου 2007 έως τις 29 Οκτωβρίου 2008, χωρίς να λάβει υπόψη τις δικές του διαπιστώσεις, κατά τις οποίες μεταξύ δύο επαφών στις οποίες είχαν λάβει μέρος μεσολάβησε χρονικό διάστημα περίπου πέντε μηνών μη συμμετοχής τους.
- 106 Συναφώς, επισημαίνεται ότι η επιχείρηση μπορεί επίσης να έχει συμμετάσχει άμεσα σε μέρος μόνον των αντίθετων προς τους κανόνες του ανταγωνισμού συμπεριφορών που συνθέτουν την ενιαία και διαρκή παράβαση, αλλά να γνώριζε το σύνολο των λοιπών παραβατικών συμπεριφορών τις οποίες είχαν κατά νου ή ανέπτυσαν οι λοιποί συμμετέχοντες στη σύμπραξη επιδιώκοντας τους ίδιους σκοπούς ή να μπορούσε ευλόγως να τις προβλέψει και να αποδεχόταν τον σχετικό κίνδυνο. Στην περίπτωση αυτή, η Επιτροπή ορθώς καταλογίζει στην επιχείρηση αυτή την ευθύνη για το σύνολο των αντίθετων προς τους κανόνες του ανταγωνισμού συμπεριφορών που συνθέτουν την εν λόγω παράβαση και, συνεπώς, για την παράβαση στο σύνολό της (απόφαση της 6ης Δεκεμβρίου 2012, Επιτροπή κατά Verhuizingen Coppens, C-441/11 P, EU:C:2012:778, σκέψη 43 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 107 Προκύπτει επίσης ότι, σε μια τέτοια περίπτωση, το γεγονός ότι η επιχείρηση δεν συμμετείχε σε όλες τις επιμέρους πτυχές μιας συμπράξεως ή ότι έχει διαδραματίσει ήσσονα ρόλο σε όσες πτυχές συμμετείχε μπορεί να ληφθεί υπόψη μόνον κατά την εκτίμηση της σοβαρότητας της παραβάσεως και, ενδεχομένως, κατά τον καθορισμό του ύψους του προστίμου (πρβλ. απόφαση της 26ης Σεπτεμβρίου 2018, Infineon Technologies κατά Επιτροπής, C-99/17 P, EU:C:2018:773, σκέψη 54).
- 108 Εξάλλου, στο πλαίσιο παραβάσεως η οποία εκτείνεται σε πλείστα όσα έτη, το γεγονός ότι οι εκφάνσεις της συμπράξεως έγιναν σε διαφορετικές περιόδους, που μπορεί να χωρίζονται μεταξύ τους με κατά το μάλλον ή ήττον μεγάλα χρονικά διαστήματα, δεν έχει σημασία για την ύπαρξη της συμπράξεως αυτής, αρκεί οι διάφορες πράξεις που αποτελούν μέρος της παραβάσεως να έχουν μόνον έναν σκοπό και να εντάσσονται στο πλαίσιο μιας ενιαίας και διαρκούς παραβάσεως (απόφαση της 21ης Σεπτεμβρίου 2006, Technische Unie κατά Επιτροπής, C-113/04 P, EU:C:2006:593, σκέψη 169).
- 109 Εν προκειμένω, παρατηρείται ότι το Γενικό Δικαστήριο εξέτασε, στις σκέψεις 176 έως 200 της αναιρεσιβαλλόμενης απόφασης, τον ισχυρισμό των αναιρεσειουσών ότι η Επιτροπή δεν απέδειξε την ενιαία και διαρκή παράβαση.
- 110 Το Γενικό Δικαστήριο υπενθύμισε, κατ' αρχάς, στις σκέψεις 178 έως 181 της αναιρεσιβαλλόμενης απόφασης, την κρίσιμη νομολογία σχετικά με τις υποχρεώσεις της Επιτροπής όσον αφορά την απόδειξη της ύπαρξης ενιαίας και διαρκούς παραβάσης. Εν συνεχεία, στη σκέψη 186 της αναιρεσιβαλλόμενης απόφασης, υπογράμμισε –όσον αφορά το ζήτημα αν η Επιτροπή όφειλε να εκτιμήσει κατά πόσον τα χρονικά διαστήματα που μεσολαβούσαν μεταξύ των επαφών μπορούσαν να στοιχειοθετήσουν επαρκώς ενιαία και διαρκή παράβαση– ότι το γεγονός ότι δεν αποδείχθηκε η ύπαρξη ενιαίας και διαρκούς παραβάσης όσον αφορά ορισμένα χρονικά διαστήματα δεν αναιρεί τη διαπίστωση ότι η παράβαση διαπράχθηκε κατά τη διάρκεια μιας ευρύτερης συνολικά περιόδου σε σχέση με τα εν λόγω διαστήματα, δεδομένου ότι μια τέτοια διαπίστωση στηρίζεται σε αντικειμενικά και συγκλίνοντα στοιχεία.

- 111 Τέλος, όσον αφορά, ειδικότερα, τον αριθμό των επαφών τις οποίες εικάζεται ότι είχαν οι αναιρεσείουσες, το Γενικό Δικαστήριο έκρινε, στη σκέψη 198 της αναιρεσιβαλλόμενης απόφασης, ότι, ακόμη και αν ληφθεί υπόψη το γεγονός ότι ορισμένες εξ αυτών δεν έχουν αποδειχθεί πλήρως, οι επαφές των αναιρεσειουσών δεν μπορούν να χαρακτηριστούν αριθμητικά ασήμαντες.
- 112 Επομένως, δεν μπορεί να προσαφθεί στο Γενικό Δικαστήριο ότι δεν έλαβε υπόψη του το χρονικό διάστημα των πέντε περίπου μηνών που μεσολάβησε μεταξύ των δύο ως άνω επαφών
- 113 Πρώτον, το Γενικό Δικαστήριο διαπίστωσε, στη σκέψη 187 της αναιρεσιβαλλόμενης απόφασης, ότι το μεγαλύτερο χρονικό διάστημα χωρίς τεκμηριωμένη επαφή ήταν μόνον τρεις μήνες.
- 114 Δεύτερον, αντιθέτως προς όσα υποστηρίζουν οι αναιρεσείουσες, το Γενικό Δικαστήριο δεν έκρινε, στη σκέψη 198 της αναιρεσιβαλλόμενης απόφασης, ότι ορισμένες επαφές δεν είχαν τεκμηριωθεί. Το Γενικό Δικαστήριο εξέτασε μόνον το ενδεχόμενο ορισμένες επαφές που καταλογίζονται στις αναιρεσείουσες να μην έχουν πλήρως αποδειχθεί και εξ αυτού ακριβώς συνήγαγε, σε σύγκριση με την περίπτωση των λοιπών μετεχόντων στη σύμπραξη, ότι, ακόμη και με αυτό το ενδεχόμενο, δεν ετίθετο ζήτημα αμφισβήτησης της συμμετοχής των αναιρεσειουσών στην ενιαία και διαρκή παράβαση.
- 115 Τρίτον, όσον αφορά ειδικότερα τις επαφές αριθ. 66, 67, 70, 73, 76 και 78, υπενθυμίζεται ότι η έλλειψη αποδείξεων περί αντίθετων προς τους κανόνες του ανταγωνισμού επαφών για ορισμένα χρονικά διαστήματα δεν αναιρεί τη διαπίστωση περί ενιαίας και διαρκούς παράβασης, δεδομένου ότι μια τέτοια διαπίστωση στηρίζεται σε αντικειμενικά και συγκλίνοντα στοιχεία, οι διάφορες δε ενέργειες που πραγματοποιούνται στο πλαίσιο της εν λόγω παράβασης επιδιώκουν έναν και τον αυτό σκοπό, υπό τις προϋποθέσεις που διευκρινίζονται στη σκέψη 108 της παρούσας αποφάσεως.
- 116 Αυτό ακριβώς το σκεπτικό ακολούθησε το Γενικό Δικαστήριο. Συνεπώς, στις σκέψεις 188 έως 195 της αναιρεσιβαλλόμενης απόφασης έκρινε ότι η Επιτροπή είχε ορθώς καταδείξει ότι οι αναιρεσείουσες γνώριζαν την ύπαρξη κοινού σκοπού και ότι συνέβαλαν εκ προθέσεως στον οικονομικό και αντίθετο προς τους κανόνες του ανταγωνισμού σκοπό της συμπράξεως.
- 117 Υπό τις περιστάσεις αυτές, το χρονικό διάστημα των πέντε περίπου μηνών που μεσολάβησε μεταξύ των δύο εκ των επαφών στις οποίες συμμετείχαν οι αναιρεσείουσες, ακόμη και αν θεωρηθεί αποδεδειγμένο, δεν μπορεί να θέσει εν αμφιβόλω τη συμμετοχή τους στην επίμαχη ενιαία και διαρκή παράβαση.
- 118 Εν πάση περιπτώσει, οι αναιρεσείουσες δεν μπορούν να αντλήσουν επιχείρημα από την απόφαση της 26ης Σεπτεμβρίου 2018, Infineon Technologies κατά Επιτροπής (C-99/17 P, EU:C:2018:773), προκειμένου να θεωρήσουν ότι το Γενικό Δικαστήριο όφειλε να εξακριβώσει αν ένα χρονικό διάστημα πέντε περίπου μηνών, κατά το οποίο δεν υπήρξε τεκμηριωμένη αντίθετη προς τους κανόνες του ανταγωνισμού επαφή, έθετε ζήτημα αμφισβήτησης της συμμετοχής των αναιρεσειουσών στην εικάζόμενη ενιαία και διαρκή παράβαση. Συγκεκριμένα, ενώ οι σκέψεις 50 έως 52 της ανωτέρω απόφασης αφορούν ανάλυση ειδικών περιστάσεων της οικείας υπόθεσης, το Δικαστήριο υπενθύμισε, στη σκέψη 53 αυτής, ότι, στο πλαίσιο παράβασης εκτεινόμενης σε ορισμένη διάρκεια, το γεγονός ότι οι εκδηλώσεις της σύμπραξης ανάγονται σε διαφορετικά χρονικά διαστήματα, τα οποία παρουσιάζουν ασυνέχειες μακράς ή βραχύτερης διάρκειας, δεν ασκεί επιρροή στη διαπίστωση της ύπαρξης της σύμπραξης αυτής, εφόσον οι επιμέρους πράξεις που συναποτελούν την παράβαση επιδιώκουν ενιαίο σκοπό και εντάσσονται στο πλαίσιο ενιαίας και διαρκούς παράβασης.

119 Ως εκ τούτου, το πρώτο σκέλος του δευτέρου λόγου αναιρέσεως πρέπει να απορριφθεί ως αβάσιμο.

Επί του δευτέρου σκέλους του δευτέρου λόγου αναιρέσεως

– Επιχειρήματα των διαδίκων

120 Με το δεύτερο σκέλος του δευτέρου λόγου αναιρέσεως, οι αναιρεσείουσες προσάπτουν στο Γενικό Δικαστήριο ότι, στηρίζοντας την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση σε αντιφατικές αιτιολογίες, παρέβη την υποχρέωση αιτιολογήσεως που υπέχει. Συγκεκριμένα, η αιτιολογία της αναιρεσιβαλλόμενης απόφασης είναι εγγενώς ανακόλουθη όσον αφορά τη συμμετοχή τους στην ενιαία και διαρκή παράβαση. Η διαπίστωση, στη σκέψη 187 της αναιρεσιβαλλόμενης απόφασης, κατά την οποία οι περισσότερες από τις επαφές, γενικώς, απείχαν χρονικά μεταξύ τους μόλις έναν μήνα αντιφάσκει με τη διαπίστωση, στη σκέψη 108 της εν λόγω απόφασης, κατά την οποία οι επαφές αριθ. 66, 67, 70, 73, 76 και 78 δεν ήταν αποδεδειγμένες. Πράγματι, αν δεν λαμβάνονταν υπόψη οι συγκεκριμένες επαφές, θα έπρεπε κατ' ανάγκην να συναχθεί το συμπέρασμα ότι υπήρξε διακοπή των επαφών επί χρονικού διαστήματος πέντε περίπου μηνών.

121 Η Επιτροπή φρονεί ότι το δεύτερο σκέλος του δευτέρου λόγου αναιρέσεως είναι αβάσιμο.

– Εκτίμηση του Δικαστηρίου

122 Με το δεύτερο σκέλος του δευτέρου λόγου αναιρέσεως, οι αναιρεσείουσες προσάπτουν στο Γενικό Δικαστήριο ότι, στηρίζοντας την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση σε αντιφατικές αιτιολογίες, παρέβη την υποχρέωση αιτιολογήσεως που υπέχει.

123 Συναφώς, επισημαίνεται ότι, στη σκέψη 187 της αναιρεσιβαλλόμενης απόφασης, το Γενικό Δικαστήριο διαπίστωσε ότι «οι αναιρεσείουσες μετείχαν σε πλήθος επαφών για χρονικό διάστημα δεκαπέντε μηνών[, ότι] οι περισσότερες επαφές απείχαν χρονικά μεταξύ τους μόλις έναν μήνα[, ότι] οι αναιρεσείουσες ενίοτε μετείχαν σε πολλές επαφές τον ίδιο μήνα [και ότι η] μεγαλύτερη περίοδος χωρίς να υπάρξει αποδεδειγμένη επαφή [ήταν] μόλις τρεις μήνες».

124 Επομένως, η διαπίστωση αυτή είναι γενική και δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι έχει την έννοια ότι όλα τα χρονικά διαστήματα που μεσολαβούσαν μεταξύ των επαφών στις οποίες μετείχαν οι αναιρεσείουσες δεν υπερέβαιναν τον έναν μήνα.

125 Επομένως, το δεύτερο σκέλος του δευτέρου λόγου αναιρέσεως στηρίζεται σε εσφαλμένη ερμηνεία της αναιρεσιβαλλόμενης απόφασης και πρέπει, ως εκ τούτου, να απορριφθεί ως αβάσιμο.

126 Ως εκ τούτου, ο δεύτερος λόγος αναιρέσεως πρέπει να απορριφθεί στο σύνολό του ως αβάσιμος.

Επί του τετάρτου λόγου αναιρέσεως

127 Ο τέταρτος λόγος αναιρέσεως που προβάλλουν οι αναιρεσείουσες διαιρείται σε τρία σκέλη.

Επιχειρήματα των διαδίκων

– Επί του πρώτου σκέλους του τετάρτου λόγου αναιρέσεως

- 128 Με το πρώτο σκέλος του τετάρτου λόγου αναιρέσεως, οι αναιρεσείουσες προσάπτουν στο Γενικό Δικαστήριο ότι παραβίασε τη διαλαμβανόμενη στις κατευθυντήριες γραμμές για τη μέθοδο υπολογισμού των προστίμων αρχή, κατά την οποία η αξία των πωλήσεων πρέπει να αντικατοπτρίζει την οικονομική σημασία της παράβασης καθώς και το σχετικό βάρος της συμμετοχής κάθε επιχείρησης σε αυτήν και, ως εκ τούτου, τις αρχές της αναλογικότητας και της ίσης μεταχείρισης.
- 129 Οι αναιρεσείουσες υποστηρίζουν ότι, κατά τη διάρκεια της εικαζόμενης παράβασης, η Quanta Storage Inc. (στο εξής: Quanta) παρήγαγε ΟΟΔ οι οποίοι πωλούνταν τελικά υπό το σήμα Sony Optiarc. Στο πλαίσιο των συμφωνιών κατανομής εσόδων μεταξύ των αναιρεσειουσών και της Quanta, οι αναιρεσείουσες κατέβαλαν στην Quanta τα έσοδα που αντιστοιχούσαν στα προϊόντα που σχεδίασε και κατασκεύασε η Quanta. Στην επίδικη απόφαση όμως γίνεται διπλή προσμέτρηση των ως άνω εσόδων, υπό την έννοια ότι καταλογίζονται, ταυτοχρόνως, και στις αναιρεσείουσες και στην Quanta.
- 130 Εντούτοις, το Γενικό Δικαστήριο απέρριψε το επιχείρημα των αναιρεσειουσών ότι η επίδικη απόφαση είχε προσμετρήσει δύο φορές τα ίδια έσοδα. Απέρριψε επίσης το επιχείρημά τους ότι η διπλή προσμέτρηση συνιστά παραβίαση των αρχών της ίσης μεταχείρισης και της αναλογικότητας, για τον λόγο ότι είχε ως αποτέλεσμα την επιβολή στις αναιρεσείουσες προστίμου το οποίο αύξησε αδικαιολόγητα το μερίδιό τους στην αξία των πωλήσεων.
- 131 Οι κατευθυντήριες γραμμές για τη μέθοδο υπολογισμού των προστίμων ορίζουν την αξία των πωλήσεων ως κατάλληλη βάση υπολογισμού για να προσδιοριστεί η οικονομική σημασία της παράβασης καθώς και το σχετικό βάρος της συμμετοχής κάθε επιχείρησης σε αυτήν. Το Δικαστήριο επιβεβαίωσε την ερμηνεία αυτή της αξίας των πωλήσεων, η οποία συνάδει με τις αρχές που διαλαμβάνονται στην προηγούμενη σκέψη, η Επιτροπή δε, σε ορισμένες υποθέσεις, επιδίωξε να αποφύγει μια τέτοια διπλή προσμέτρηση.
- 132 Προκειμένου να απορρίψει το επιχείρημα των αναιρεσειουσών, το Γενικό Δικαστήριο έκρινε, στη σκέψη 245 της αναιρεσιβαλλόμενης απόφασης, ότι η μέθοδος που αυτές προτείνουν θα έθιγε την αποτελεσματικότητα της απαγόρευσης των συμπράξεων, καθώς η συνεργασία των οικείων επιχειρήσεων με μετέχοντα στη σύμπραξη θα αρκούσε επομένως για τη μείωση του ύψους του προστίμου τους. Η αιτιολογία όμως αυτή είχε ως αποτέλεσμα το Γενικό Δικαστήριο να επιβεβαιώσει τη διπλή προσμέτρηση της αξίας των πωλήσεων, ενέργεια η οποία συνιστά νομικό σφάλμα και παραβίαση των εν λόγω αρχών.
- 133 Η Επιτροπή φρονεί ότι το πρώτο σκέλος του τετάρτου λόγου αναιρέσεως είναι απαράδεκτο. Από το άρθρο 256 ΣΛΕΕ, το άρθρο 58, πρώτο εδάφιο, του Οργανισμού του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης και το άρθρο 168 παράγραφος 1 στοιχείο δ', του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου προκύπτει ότι η αίτηση αναιρέσεως πρέπει να παραθέτει επακριβώς τα σημεία της απόφασης κατά των οποίων βάλλει ο αναιρεσείων με την αίτηση αναιρέσεως. Εν προκειμένω, το πρώτο σκέλος του τετάρτου λόγου αναιρέσεως αποτελεί στην πραγματικότητα αίτηση για απλή επανεξέταση του κατατεθέντος ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου δικογράφου της προσφυγής, χωρίς να εντοπίζει συγκεκριμένο σφάλμα στην αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση, αίτημα το οποίο εκφεύγει της αρμοδιότητας του Δικαστηρίου.

134 Εν πάση περιπτώσει, το πρώτο σκέλος του τετάρτου λόγου αναιρέσεως είναι αβάσιμο και αλυσιτελές.

– *Επί του δευτέρου σκέλους του τετάρτου λόγου αναιρέσεως*

135 Με το δεύτερο σκέλος του τετάρτου λόγου αναιρέσεως προβάλλεται παράβαση της υποχρέωσης αιτιολογήσεως, καθόσον το Γενικό Δικαστήριο δεν απάντησε στο επιχείρημα των αναιρεσειουσών κατά το οποίο η διπλή προσμέτρηση της αξίας των πωλήσεων αύξησε παρανόμως την οικονομική σημασία της εικαζόμενης παράβασης και, κατά συνέπεια, το πρόστιμο που τους επιβλήθηκε.

136 Βάσει της κατά τα ανωτέρω υποχρέωσης αιτιολογήσεως, το Γενικό Δικαστήριο πρέπει να απαντά επαρκώς κατά νόμον στο σύνολο των επιχειρημάτων που προβάλλουν οι αναιρεσειούσες. Η αιτιολογία του Γενικού Δικαστηρίου μπορεί να συνάγεται εμμέσως μόνον υπό την προϋπόθεση ότι παρέχεται η δυνατότητα στους ενδιαφερομένους να γνωρίζουν τους λόγους για τους οποίους το Γενικό Δικαστήριο δεν έκανε δεκτούς τους ισχυρισμούς τους.

137 Το Γενικό Δικαστήριο δεν απάντησε στα επιχειρήματα που προέβαλαν οι αναιρεσειούσες και περιορίστηκε σε γενικές εκτιμήσεις οι οποίες δεν απαντούν ευθέως σε αυτά και, ειδικότερα, στο επιχείρημα όσον αφορά τη διπλή προσμέτρηση των εσόδων από τις πωλήσεις ΟΟΔ.

138 Η Επιτροπή είναι της άποψης ότι το δεύτερο σκέλος του τετάρτου λόγου αναιρέσεως είναι αβάσιμο και αλυσιτελές.

– *Επί του τρίτου σκέλους του τετάρτου λόγου αναιρέσεως*

139 Με το τρίτο σκέλος του τετάρτου λόγου αναιρέσεως, οι αναιρεσειούσες υποστηρίζουν ότι το Γενικό Δικαστήριο υπέπεσε σε σφάλμα απορρίπτοντας το επιχείρημά τους κατά το οποίο η Επιτροπή δεν δικαιολόγησε, στην περίπτωση τους, το γεγονός ότι απέκλινε από την πρακτική της για την αποφυγή της διπλής προσμέτρησης, ενώ, σε προηγούμενες αποφάσεις της, έλαβε υπόψη την αξία των πωλήσεων για τον υπολογισμό του ποσού του προστίμου, καθώς η αξία αυτή αντικατοπτρίζει την οικονομική αξία της παράβασης.

140 Η Επιτροπή θεωρεί ότι το τρίτο σκέλος του τετάρτου λόγου αναιρέσεως πρέπει να απορριφθεί ως αβάσιμο και αλυσιτελές.

Εκτίμηση του Δικαστηρίου

141 Με τα τρία σκέλη του τετάρτου λόγου αναιρέσεως, τα οποία πρέπει να εξεταστούν από κοινού, οι αναιρεσειούσες υποστηρίζουν ότι το Γενικό Δικαστήριο υπέπεσε σε νομικό σφάλμα, παραβίασε τις αρχές της ίσης μεταχείρισης και της αναλογικότητας και παρέβη την υποχρέωση αιτιολογήσεως, καθόσον επικύρωσε το ποσό του επιβληθέντος προστίμου με βάση τα ίδια έσοδα με εκείνα που ελήφθησαν υπόψη και για τον υπολογισμό του προστίμου που επιβλήθηκε στην Quanta, η οποία σχεδίαζε και κατασκεύαζε ΟΟΔ οι οποίοι πωλούνταν τελικά υπό το σήμα Sony Optiarc βάσει συμφωνιών κατανομής εσόδων.

142 Προκαταρκτικώς, επισημαίνεται ότι από την αίτηση αναιρέσεως προκύπτει εμμέσως πλην σαφώς ότι οι αναιρεσειούσες βάλλουν κατά των σκέψεων 237 έως 250 της αναιρεσιβαλλόμενης απόφασης, όπερ και επιβεβαίωσαν εξάλλου με το υπόμνημα απαντήσεώς τους. Επομένως, ο υπό κρίση λόγος αναιρέσεως είναι παραδεκτός.

- 143 Επί της ουσίας, επισημαίνεται ότι το Γενικό Δικαστήριο διαπίστωσε εκ προοιμίου, στη σκέψη 238 της αναιρεσιβαλλόμενης απόφασης, ότι το επιχείρημα των αναιρεσειουσών κατά το οποίο η Επιτροπή είχε προσμετρήσει δύο φορές τις πωλήσεις προς την Dell δεν ήταν ευχερώς αντιληπτό καθόσον μόνον οι αναιρεσειούσες εισέπρατταν τα έσοδα από την Dell.
- 144 Εν συνεχεία, υπενθύμισε, στις σκέψεις 239 έως 243 της αναιρεσιβαλλόμενης απόφασης, τη νομολογία που έχει εφαρμογή κατά την εκ μέρους της Επιτροπής επιμέτρηση των προστίμων για παράβαση του δικαίου του ανταγωνισμού της Ένωσης.
- 145 Τέλος, το Γενικό Δικαστήριο έκρινε, κατ' ουσίαν, ότι η Επιτροπή είχε συμμορφωθεί, όσον αφορά την επίδικη απόφαση, με τη μέθοδο υπολογισμού των προστίμων που προβλέπουν οι οικείες κατευθυντήριες γραμμές. Συναφώς, έκρινε, στη σκέψη 244 της αναιρεσιβαλλόμενης απόφασης, ότι, όταν η Επιτροπή εξέτασε την αξία των πωλήσεων αγαθών τα οποία αφορούσε άμεσα ή έμμεσα η παράβαση, ήταν λογικό να χρησιμοποιήσει ως βάση για τον υπολογισμό του ποσού του προστίμου τις απευθείας πωλήσεις των αναιρεσειουσών προς την Dell.
- 146 Όσον αφορά, ειδικότερα, το επιχείρημα περί διπλής προσμέτρησης των εσόδων, το Γενικό Δικαστήριο διευκρίνισε, στη σκέψη 245 της αναιρεσιβαλλόμενης απόφασης, ότι η προτεινόμενη από τις αναιρεσειούσες μέθοδος, η οποία συνίσταται στην αφαίρεση από τα έσοδα που αυτές εισέπραξαν από την Dell των εσόδων που αποδίδονται στην Quanta, θα έθιγε την αποτελεσματικότητα της απαγόρευσης των συμπράξεων, καθόσον η συνεργασία των μετεχουσών στη σύμπραξη επιχειρήσεων θα αρκούσε για τη μείωση του ποσού του προστίμου τους.
- 147 Όσον αφορά τις αρχές της αναλογικότητας και της ίσης μεταχείρισης, το Γενικό Δικαστήριο προσέθεσε, στις σκέψεις 246 και 247 της αναιρεσιβαλλόμενης απόφασης, ότι η συμπεριφορά των αναιρεσειουσών δεν ήταν ουσιωδώς διαφορετική από εκείνη των λοιπών αποδεκτών της επίδικης απόφασης τόσο ως προς το γεγονός ότι αντάλλασσαν πληροφορίες, ιδίως όσον αφορά τις τιμές, όσο και ως προς τη συχνότητα ανταλλαγής αυτών. Εξ αυτού συνήγαγε ότι η επίδικη απόφαση δεν παραβίασε ούτε τις αρχές αυτές ούτε τις κατευθυντήριες γραμμές για τη μέθοδο υπολογισμού των προστίμων.
- 148 Πρώτον, όσον αφορά τα επιχειρήματα των αναιρεσειουσών περί παραβάσεως της υποχρέωσης αιτιολόγησης, υπενθυμίζεται ότι, κατά πάγια νομολογία, η υποχρέωση αιτιολόγησης των αποφάσεων, την οποία υπέχει το Γενικό Δικαστήριο βάσει του άρθρου 36 και του άρθρου 53, πρώτο εδάφιο, του Οργανισμού του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, δεν του επιβάλλει να παραθέτει αιτιολογία η οποία να ακολουθεί σε όλη τους την έκταση και έναν προς έναν όλους τους συλλογισμούς που διατύπωσαν οι διάδικοι. Συνεπώς, η αιτιολογία μπορεί να συνάγεται εμμέσως, υπό τον όρο να παρέχει στους ενδιαφερομένους τη δυνατότητα να αντιληφθούν το σκεπτικό στο οποίο στηρίχθηκε το Γενικό Δικαστήριο και στο Δικαστήριο επαρκή στοιχεία για την εκ μέρους του άσκηση του αναιρετικού ελέγχου (απόφαση της 25ης Νοεμβρίου 2020, Επιτροπή κατά GEA Group, C-823/18 P, EU:C:2020:955, σκέψη 42 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία)
- 149 Η αιτιολογία που παρατίθεται στις σκέψεις 237 έως 250 της αναιρεσιβαλλόμενης απόφασης είναι σύμφωνη με τις απαιτήσεις της υπομνησθείσας στην προηγούμενη σκέψη νομολογίας. Συγκεκριμένα, το Γενικό Δικαστήριο εξέτασε το σύνολο των αιτιάσεων που διατύπωσαν οι αναιρεσειούσες όσον αφορά τον υπολογισμό του προστίμου και εξέθεσε τους λόγους για τους

οποίους τις απέρριψε. Ειδικότερα, το Γενικό Δικαστήριο εξέτασε τον ισχυρισμό περί διπλής προσμέτρησης στις σκέψεις 237 και 238 της αναιρεσιβαλλόμενης απόφασης και εξέθεσε τους λόγους απόρριψης των σχετικών αιτιάσεων.

- 150 Δεύτερον, το Γενικό Δικαστήριο δεν υπέπεσε σε νομικό σφάλμα κρίνοντας ότι η Επιτροπή δεν απέκλινε από τη μέθοδο υπολογισμού των προστίμων που προβλέπουν οι οικείες κατευθυντήριες γραμμές.
- 151 Συγκεκριμένα, ορθώς επισήμανε ότι η Επιτροπή, σύμφωνα με τη μέθοδο αυτή, στηρίχθηκε για τον υπολογισμό του επιβληθέντος στις αναιρεσείουσες προστίμου, μεταξύ άλλων, στην αξία των πωλήσεων των προϊόντων τα οποία αφορούσε άμεσα ή έμμεσα η παράβαση.
- 152 Το Γενικό Δικαστήριο ορθώς επίσης έκρινε ότι η προτεινόμενη από τις αναιρεσείουσες μέθοδος, η οποία δεν στηρίζεται στην αξία των πωλήσεων, αλλά στα έσοδα που προέρχονται αποκλειστικά από τις άμεσες πωλήσεις, θα έθιγε την αποτελεσματικότητα της απαγόρευσης των συμπράξεων και, επομένως, δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι αντικατοπτρίζει την οικονομική σημασία της παράβασης.
- 153 Τρίτον, υπενθυμίζεται ότι, κατά πάγια νομολογία, η αρχή της ίσης μεταχείρισης αποτελεί γενική αρχή του δικαίου της Ένωσης, που κατοχυρώνεται στα άρθρα 20 και 21 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η αρχή αυτή επιβάλλει να μην αντιμετωπίζονται διαφορετικά παρόμοιες καταστάσεις και να μην αντιμετωπίζονται κατά τον ίδιο τρόπο διαφορετικές καταστάσεις, εκτός αν η αντιμετώπιση αυτή δικαιολογείται αντικειμενικώς (απόφαση της 25ης Νοεμβρίου 2020, Επιτροπή κατά GEA Group, C-823/18 P, EU:C:2020:955, σκέψη 58 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 154 Εν προκειμένω, το Γενικό Δικαστήριο έκρινε, στη σκέψη 246 της αναιρεσιβαλλόμενης απόφασης, ότι η συμπεριφορά των αναιρεσειουσών δεν ήταν ουσιωδώς διαφορετική από εκείνη των λοιπών αποδεκτών της επίδικης απόφασης τόσο ως προς το γεγονός ότι αντάλλασσαν πληροφορίες όσον αφορά τις τιμές όσο και ως προς τη συχνότητα ανταλλαγής αυτών. Υπό τις συνθήκες αυτές, έκρινε, στη σκέψη 247 της αναιρεσιβαλλόμενης απόφασης, ότι η απόφαση αυτή δεν είχε παραβιάσει την αρχή της ίσης μεταχείρισης.
- 155 Αντιθέτως προς την επιχειρηματολογία των αναιρεσειουσών, το συμπέρασμα αυτό δεν πάσχει νομικό σφάλμα. Συγκεκριμένα, από τις σκέψεις 246 και 247 της αναιρεσιβαλλόμενης απόφασης προκύπτει ότι το Γενικό Δικαστήριο ορθώς έκρινε, κατ' ουσίαν, ότι η Επιτροπή εφάρμοσε ορθώς την ίδια μέθοδο υπολογισμού του ποσού του προστίμου σε όλες τις εμπλεκόμενες επιχειρήσεις, η οποία στηρίζεται στη συνεκτίμηση της αξίας των πωλήσεων, και ότι οι περιστάσεις που επισήμαναν οι αναιρεσείουσες, οι οποίες δικαιολογούσαν, κατ' αυτές, τη χρήση διαφορετικής μεθόδου υπολογισμού, δεν είναι ικανές να επηρεάσουν την εκτίμηση αυτή.
- 156 Όσον αφορά, τέταρτον, την αρχή της αναλογικότητας, υπενθυμίζεται ότι, κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, δεν εναπόκειται στο Δικαστήριο, όταν αποφαινεται επί νομικών ζητημάτων στο πλαίσιο της αναιρετικής διαδικασίας, να υποκαθιστά, για λόγους επιείκειας, την εκτίμηση του Γενικού Δικαστηρίου με τη δική του εκτίμηση, αποφαινόμενο, στο πλαίσιο ασκήσεως της πλήρους δικαιοδοσίας του, επί του ύψους των προστίμων που επιβάλλονται σε επιχειρήσεις λόγω παραβάσεως κανόνων του δικαίου της Ένωσης. Συνεπώς, μόνο στο μέτρο που το Δικαστήριο κρίνει ότι η αυστηρότητα της κυρώσεως είναι όχι απλώς μη ενδεδειγμένη, αλλά και υπερβολική, σε σημείο που να είναι δυσανάλογη, μπορεί να διαπιστώσει πλάνη περί το δίκαιο εκ μέρους του Γενικού Δικαστηρίου λόγω του μη ενδεδειγμένου ύψους του προστίμου (αποφάσεις της

30ής Μαΐου 2013, Quinn Barlo κ.λπ. κατά Επιτροπής, C-70/12 P, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2013:351, σκέψη 57 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία, και της 26ης Σεπτεμβρίου 2018, Philips και Philips France κατά Επιτροπής, C-98/17 P, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2018:774, σκέψη 107).

- 157 Εν προκειμένω, οι αναιρεσεύουσες δεν απέδειξαν τους λόγους για τους οποίους το ύψος του προστίμου που τους επιβλήθηκε είναι υπερβολικό σε σημείο που να είναι δυσανάλογο.
- 158 Από τα προεκτεθέντα προκύπτει ότι ο τέταρτος λόγος αναιρέσεως πρέπει να απορριφθεί στο σύνολό του ως αβάσιμος.

Επί της αναιρέσεως της αναιρεσιβαλλόμενης απόφασης

- 159 Όπως προκύπτει από την εκτιθέμενη στις σκέψεις 55 έως 86 της παρούσας απόφασης ανάλυση του τρίτου λόγου αναιρέσεως των αναιρεσειουσών, το Γενικό Δικαστήριο υπέπεσε σε νομικά σφάλματα.
- 160 Υπό τις συνθήκες αυτές, η αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση πρέπει να ανααιρεθεί.

Επί της προσφυγής ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου

- 161 Κατά το άρθρο 61, πρώτο εδάφιο, του Οργανισμού του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αν η αναίρεση κριθεί βάσιμη, το Δικαστήριο αναίρει την απόφαση του Γενικού Δικαστηρίου. Στην περίπτωση αυτή, μπορεί είτε το ίδιο να αποφανθεί οριστικά επί της διαφοράς, εφόσον είναι ώριμη προς εκδίκαση, είτε να την αναπέμψει στο Γενικό Δικαστήριο για να την κρίνει.
- 162 Εν προκειμένω, το Δικαστήριο πρέπει να αποφανθεί οριστικά επί της διαφοράς, η οποία είναι ώριμη προς εκδίκαση.
- 163 Όπως επισημάνθηκε στη σκέψη 33 της παρούσας αποφάσεως, προς στήριξη της προσφυγής τους ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου, οι αναιρεσεύουσες προέβαλαν δύο λόγους ακυρώσεως.
- 164 Στο πλαίσιο του πρώτου λόγου ακυρώσεως που προέβαλαν ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου, οι αναιρεσεύουσες υποστηρίζουν ότι, όσον αφορά τη συμμετοχή τους στις διακριτές παραβάσεις οι οποίες συνθέτουν την καταλογισθείσα σε αυτές ενιαία και διαρκή παράβαση, η Επιτροπή δεν διατύπωσε τον συγκεκριμένο ισχυρισμό κατά τη διοικητική διαδικασία, τον προέβαλε δε το πρώτον με την επίδικη απόφαση, προσβάλλοντας τα δικαιώματα άμυνάς τους. Η επίδικη απόφαση πάσχει επίσης έλλειψη αιτιολογίας ως προς τη διαπίστωση των διακριτών παραβάσεων.
- 165 Όσον αφορά την αιτίαση περί παράβασης της υποχρέωσης αιτιολογήσεως, πρέπει να γίνει δεκτό ότι, για τους λόγους που εκτίθενται στις σκέψεις 78 έως 90 της παρούσας απόφασης, η Επιτροπή δεν αιτιολόγησε την απόφασή της όσον αφορά τη συμμετοχή των αναιρεσειουσών στις προαναφερόμενες διακριτές παραβάσεις οι οποίες συνθέτουν την προσαπτόμενη σε αυτές ενιαία και διαρκή παράβαση.

- 166 Ως εκ τούτου, χωρίς να είναι αναγκαία η εξέταση των λοιπών επιχειρημάτων που προβλήθηκαν στο πλαίσιο του πρώτου λόγου ακυρώσεως των αναιρεσειουσών προς στήριξη της προσφυγής τους, ο πρώτος λόγος ακυρώσεως πρέπει να γίνει δεκτός καθόσον προσάπτεται στην Επιτροπή μη επαρκής αιτιολόγηση της επίδικης απόφασης ως προς τη συμμετοχή τους στις διακριτές παραβάσεις.
- 167 Λαμβανομένων υπόψη των προεκτεθέντων, και υπό το πρίσμα των διευκρινίσεων που εκτίθενται στις σκέψεις 55 έως 58 της παρούσας απόφασης, το άρθρο 1, στοιχείο ζ', της επίδικης απόφασης πρέπει να ακυρωθεί, καθόσον διαπιστώνει ότι οι αναιρεσειούσες παρέβησαν, με τη συμμετοχή τους σε πλείονες διακριτές παραβάσεις, το άρθρο 101 ΣΛΕΕ και το άρθρο 53 της Συμφωνίας ΕΟΧ.
- 168 Με τον δεύτερο λόγο ακυρώσεως που προέβαλαν ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου, οι αναιρεσειούσες υποστηρίζουν, στο πλαίσιο του πρώτου σκέλους, ότι η Επιτροπή τους επέβαλε πρόστιμο υπολογιζόμενο επί των εσόδων που πραγματοποιήθηκαν από την Dell και τα οποία είχαν αποδοθεί στην Quanta βάσει των συμβάσεων κατανομής εσόδων που ίσχυαν μεταξύ των αναιρεσειουσών και της Quanta. Στο πλαίσιο του δεύτερου σκέλους, οι αναιρεσειούσες υποστηρίζουν ότι, καθόσον η επίδικη απόφαση δεν έλαβε υπόψη την ουσιωδώς πιο περιορισμένης έκτασης συμπεριφορά τους σε σχέση με τη συμπεριφορά ορισμένων άλλων αποδεκτών, η Επιτροπή παραβίασε τις αρχές της ίσης μεταχείρισης και της αναλογικότητας, το άρθρο 23, παράγραφος 3, του κανονισμού 1/2003 και τις κατευθυντήριες γραμμές για τη μέθοδο υπολογισμού των προστίμων.
- 169 Εν προκειμένω, όσον αφορά, πρώτον, το πρώτο σκέλος του δεύτερου λόγου ακυρώσεως, πρέπει να γίνει δεκτό ότι, για τους λόγους που εκτίθενται στις σκέψεις 141 έως 158 της παρούσας απόφασης, όσον αφορά την αιτίαση σχετικά με τη μέθοδο υπολογισμού του προστίμου, η επίδικη απόφαση δεν παραβίασε ούτε τις αρχές της ίσης μεταχείρισεως και της αναλογικότητας ούτε τις κατευθυντήριες γραμμές για τη μέθοδο υπολογισμού των προστίμων.
- 170 Δεύτερον, όσον αφορά το δεύτερο σκέλος του δεύτερου λόγου ακυρώσεως, το Δικαστήριο συμφωνεί με την αιτιολογία του Γενικού Δικαστηρίου που παρατίθεται στις σκέψεις 253 έως 264 της αναιρεσιβαλλόμενης απόφασης. Επομένως, για τους λόγους που εκτίθενται στις προαναφερθείσες σκέψεις, καθώς και για τους λόγους που εκτίθενται στην προηγούμενη σκέψη της παρούσας απόφασης, ο δεύτερος αυτός λόγος ακυρώσεως πρέπει να απορριφθεί.
- 171 Το Δικαστήριο πρέπει επίσης να αποφανθεί, κατ' εφαρμογήν της πλήρους δικαιοδοσίας την οποία του αναγνωρίζουν το άρθρο 261 ΣΛΕΕ και το άρθρο 31 του κανονισμού 1/2003, επί του ποσού του προστίμου που πρέπει να επιβληθεί στις αναιρεσειούσες (απόφαση της 21ης Ιανουαρίου 2016, Galp Energía España κ.λπ. κατά Επιτροπής, C-603/13 P, EU:C:2016:38, σκέψη 87 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 172 Συναφώς, υπενθυμίζεται ότι το Δικαστήριο, αποφαινόμενο αμετακλήτως επί της διαφοράς, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 61, πρώτο εδάφιο, δεύτερη περίοδος, του Οργανισμού του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, έχει την εξουσία, στο πλαίσιο της πλήρους δικαιοδοσίας του, να υποκαθιστά την Επιτροπή προβαίνοντας στη δική του εκτίμηση και, κατ' επέκταση, να καταργεί, να μειώνει ή να αυξάνει το πρόστιμο ή τη χρηματική ποινή που έχει επιβληθεί (απόφαση της 21ης Ιανουαρίου 2016, Galp Energía España κ.λπ. κατά Επιτροπής, C-603/13 P, EU:C:2016:38, σκέψη 88 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

- 173 Προκειμένου να καθορίσει το ποσό του επιβληθέντος προστίμου, οφείλει να εκτιμήσει το ίδιο τις περιστάσεις της υπό κρίση υποθέσεως και το είδος της επίμαχης παραβάσεως (απόφαση της 21ης Ιανουαρίου 2016, Galp Energía España κ.λπ. κατά Επιτροπής, C-603/13 P, EU:C:2016:38, σκέψη 89 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 174 Ο καθορισμός αυτός απαιτεί, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 23, παράγραφος 3, του κανονισμού 1/2003, να λαμβάνεται υπόψη, για κάθε επιχείρηση στην οποία επιβάλλεται κύρωση, η σοβαρότητα της επίμαχης παραβάσεως και η διάρκειά της, τηρουμένων, μεταξύ άλλων, των αρχών της αιτιολογήσεως, της αναλογικότητας, της εξατομικεύσεως των κυρώσεων και της ίσης μεταχειρίσεως, χωρίς το Δικαστήριο να δεσμεύεται από τους ενδεικτικούς κανόνες που καθορίζει η Επιτροπή στις κατευθυντήριες γραμμές της, ακόμη και αν οι κατευθυντήριες αυτές γραμμές είναι δυνατό να καθοδηγούν τα δικαστήρια της Ένωσης όταν ασκούν την πλήρη δικαιοδοσία τους (απόφαση της 21ης Ιανουαρίου 2016, Galp Energía España κ.λπ. κατά Επιτροπής, C-603/13 P, EU:C:2016:38, σκέψη 90 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 175 Εν προκειμένω, το Δικαστήριο κρίνει ότι ούτε κάποιο εκ των στοιχείων που επικαλέστηκαν οι αναιρεσείουσες στο πλαίσιο της υπό κρίση υποθέσεως ούτε και κάποιος λόγος δημοσίας τάξεως δικαιολογούν την άσκηση της πλήρους δικαιοδοσίας του προκειμένου να μειώσει το πρόστιμο που επιβλήθηκε με το άρθρο 2, στοιχείο ζ', της επίδικης απόφασης.
- 176 Λαμβανομένου υπόψη του συνόλου των ανωτέρω σκέψεων, πρέπει να ακυρωθεί το άρθρο 1, στοιχείο ζ', της επίδικης απόφασης, καθόσον με αυτό διαπιστώνεται ότι οι αναιρεσείουσες παρέβησαν το άρθρο 101 ΣΛΕΕ και το άρθρο 53 της Συμφωνίας ΕΟΧ μετέχοντας σε πλείονες διακριτές παραβάσεις, και να απορριφθεί η προσφυγή κατά τα λοιπά.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 177 Δυνάμει του άρθρου 184, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας, όταν το Δικαστήριο δέχεται την αίτηση αναιρέσεως και κρίνει το ίδιο οριστικά τη διαφορά, αποφαίνεται και επί των εξόδων.
- 178 Κατά το άρθρο 138, παράγραφος 1, του Κανονισμού Διαδικασίας, που εφαρμόζεται στην αναιρετική διαδικασία δυνάμει του άρθρου 184, παράγραφος 1, αυτού, ο ηττηθείς διάδικος καταδικάζεται στα έξοδα, εφόσον υπάρχει σχετικό αίτημα του νικήσαντος διαδίκου. Το άρθρο 138, παράγραφος 3, του Κανονισμού Διαδικασίας διευκρινίζει ότι, σε περίπτωση μερικής ήττας των διαδίκων, κάθε διάδικος φέρει τα δικαστικά έξοδά του. Πάντως, αν τούτο δικαιολογείται από τις περιστάσεις της συγκεκριμένης υποθέσεως, το Δικαστήριο μπορεί να αποφασίσει ότι ένας διάδικος, πέραν των δικαστικών εξόδων του, φέρει και μέρος των εξόδων του αντιδίκου.
- 179 Εν προκειμένω, οι αναιρεσείουσες ζήτησαν να καταδικαστεί η Επιτροπή στα δικαστικά έξοδα της πρωτόδικης και της αναιρετικής διαδικασίας και η Επιτροπή ηττήθηκε στο πλαίσιο της αιτήσεως αναιρέσεως, καθώς και εν μέρει πρωτοδίκως. Οι αναιρεσείουσες ηττήθηκαν εν μέρει πρωτοδίκως.
- 180 Εν προκειμένω, το Δικαστήριο κρίνει, λαμβανομένων υπόψη των περιστάσεων της υπό κρίση υποθέσεως, ότι η Επιτροπή πρέπει να φέρει, πέραν των δικαστικών εξόδων της στο πλαίσιο της πρωτόδικης και της αναιρετικής διαδικασίας, το σύνολο των εξόδων στα οποία υποβλήθηκαν οι

αναιρεσείουσες στο πλαίσιο της υπό κρίση αιτήσεως αναιρέσεως, καθώς και το ήμισυ των εξόδων στα οποία υποβλήθηκαν πρωτοδίκως. Οι αναιρεσείουσες φέρουν το ήμισυ των δικαστικών εξόδων στα οποία υποβλήθηκαν στο πλαίσιο της πρωτόδικης διαδικασίας.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (τέταρτο τμήμα) αποφασίζει:

- 1) Αναίρει την απόφαση του Γενικού Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης της 12ης Ιουλίου 2019, *Sony Optiarc και Sony Optiarc America κατά Επιτροπής* (T-763/15, μη δημοσιευθείσα, EU:T:2019:517).
- 2) Ακυρώνει το άρθρο 1, στοιχείο ζ', της απόφασης C(2015) 7135 τελικό της Επιτροπής, της 21ης Οκτωβρίου 2015, σχετικά με διαδικασία βάσει του άρθρου 101 ΣΛΕΕ και του άρθρου 53 της Συμφωνίας για τον ΕΟΧ (υπόθεση AT.39639 – οδηγοί οπτικών δίσκων), κατά το μέρος που διαπιστώνει ότι οι *Sony Optiarc Inc.* και *Sony Optiarc America Inc.* παρέβησαν το άρθρο 101 ΣΛΕΕ και το άρθρο 53 της Συμφωνίας για τον Ευρωπαϊκό Οικονομικό Χώρο της 2ας Μαΐου 1992, συμμετέχοντας, αντιστοίχως, από τις 25 Ιουλίου 2007 έως τις 29 Οκτωβρίου 2008 και από τις 25 Ιουλίου έως τις 31 Οκτωβρίου 2007, σε πλείονες διακριτές παραβάσεις.
- 3) Απορρίπτει κατά τα λοιπά την προσφυγή.
- 4) Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή φέρει, πέραν των δικαστικών εξόδων της στο πλαίσιο της πρωτόδικης και της αναιρετικής διαδικασίας, το σύνολο των εξόδων στα οποία υποβλήθηκαν οι *Sony Optiarc Inc.* και *Sony Optiarc America Inc.* στο πλαίσιο της υπό κρίση αιτήσεως αναιρέσεως, καθώς και το ήμισυ των εξόδων στα οποία υποβλήθηκαν πρωτοδίκως.
- 5) Οι *Sony Optiarc Inc.* και *Sony Optiarc America Inc.* φέρουν το ήμισυ των δικαστικών εξόδων στα οποία υποβλήθηκαν στο πλαίσιο της πρωτόδικης διαδικασίας.

(υπογραφές)